

บทที่ 6

ปัญหาของเกษตรกรอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลง การใช้ที่ดินในเขตบางขุนเทียน

เขตบางขุนเทียนเป็นหนึ่งในยี่สิบสี่เขตของกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีสภาพพื้นที่แตกต่างจากเขตอื่น ๆ คือ มีพื้นที่บางส่วนติดชายทะเลบริเวณปากอ่าวไทย สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ของเขตเป็นที่ราบลุ่มมีเนื้อที่ทั้งหมด 181.15 ตารางกิโลเมตร ส่วนพื้นที่ที่ติดทะเลบริเวณปากอ่าวไทย มีความยาวประมาณ 5 กิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เขตบางขุนเทียนเป็นเขตต่อชนบท (rural-urban fringe) ที่ยังมีความเป็นชนบทมากกว่าความเป็นเมืองอย่างชัดเจน

จากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากเกษตรมาเป็นการใช้ที่ดินแบบเมือง ทำให้เกิดปัญหาต่อเนื่องในพื้นที่เกษตร ซึ่งผู้ที่จะเผชิญปัญหาโดยตรง คือ เกษตรกร ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการอาชีพทำนา ทำสวน หรือเลี้ยงสัตว์น้ำและทำประมงน้ำกร่อย ก็ตาม ในบทนี้จึงได้ทำการศึกษาปัญหาของเกษตรกรผู้ประกอบการอาชีพประเภทต่าง ๆ โดยแบบสอบถาม หนึ่ง ในการทำแบบสอบถามไม่ได้เจาะจงเลือกกลุ่มอาชีพใด เพราะต้องการได้ปัญหาร่วมของเกษตรกรในเขตบางขุนเทียน อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ต่อจากนั้นเป็นปัญหาเฉพาะกลุ่มจะนำมาศึกษา โดยเป็นผลมาจากการสัมภาษณ์เกษตรกรในแต่ละอาชีพ ตลอดจนหัวหน้ากลุ่ม เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาโยกย้ายการใช้ที่ดินในด้านเกษตรแต่ละประเภท

การทำแบบสอบถามถือเอาแนวเส้นทางคมนาคมทางบกและทางน้ำ โดยมีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นครัวเรือนเกษตรกรจำนวน 110 ครัวเรือน ในแขวงบางขุนเทียน จอมทอง บางบอน แสมดำ บางมด และท่าข้าม ยกเว้นที่แขวงบางค้อ ซึ่งอยู่ติดเขตเมืองชั้นใน จึงมีพื้นที่เกษตรกรรมน้อยมาก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ลักษณะ เกษตรกรของ เขตบางขุนเทียน

จากการออกแบบสอบถาม ทำให้สามารถมองเห็นลักษณะของประชากร ซึ่ง
จะเป็นผู้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ดังนี้

ตารางที่ 44 ภูมิฐานะเดิมของ เกษตรกรในเขตบางขุนเทียน

ภูมิฐานะเดิม	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
เขตบางขุนเทียน	95	86.4
เขตภาษีเจริญ	1	0.9
เขตบางกอกใหญ่	2	1.8
เขตหนองแขม	1	0.9
จังหวัดสมุทรสาคร	3	2.7
จังหวัดสมุทรปราการ	1	0.9
จังหวัดราชบุรี	3	2.7
จังหวัดสุพรรณบุรี	1	0.9
จังหวัดฉะเชิงเทรา	1	0.9
จังหวัดนครปฐม	1	0.9
จังหวัดปทุมธานี	1	0.9
รวมครัวเรือนทั้งหมด	110	100.0

ประชากรส่วนใหญ่ของเขตบางขุนเทียนซึ่งเป็นเกษตรกร เป็นชาวบางขุนเทียนโดยกำเนิด จากการสอบถามถึงภูมิลำเนาเดิม มีเกษตรกรถึงร้อยละ 86.4 ที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในเขตบางขุนเทียน นอกจากนั้นก็มาจากเขตซึ่งอยู่ติดกัน คือ เขตภาษีเจริญ 0.9 เปอร์เซ็นต์ เขตบางกอกใหญ่ 1.8 เปอร์เซ็นต์ และเขตหนองแขมอีก 0.9 เปอร์เซ็นต์ และมีครัวเรือนเกษตรกรอีก 11 ครัวเรือน หรือประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์มาจากต่างจังหวัด ส่วนใหญ่เป็นจังหวัดซึ่งอยู่ใกล้เคียง ได้แก่ สมุทรสาคร สมุทรปราการ นครปฐม ปทุมธานี และจังหวัดอื่น ๆ ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครอีก 3 จังหวัด คือ ราชบุรี สุพรรณบุรี และฉะเชิงเทรา

ตารางที่ 45 กลุ่มอายุของประชากรในเขตบางขุนเทียน

กลุ่มอายุ	จำนวนประชากร	ร้อยละของจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่าง
0 - 4	32	4.5
5 - 9	40	5.6
10 - 14	78	11.0
15 - 19	80	11.3
20 - 24	86	12.1
25 - 29	57	8.0
30 - 34	51	7.2
35 - 39	46	6.5
40 - 44	53	7.4
45 - 49	51	7.1
50 - 54	48	6.7
55 - 59	36	5.1
60 - 64	27	3.8
65 ขึ้นไป	26	3.6
รวม	711	100.0

กลุ่มอายุของประชากรในเขตบางขุนเทียน กลุ่มใหญ่ที่สุดอยู่ในระหว่างอายุ 20 - 24 ปี ซึ่งมีอยู่ร้อยละ 12.1 ของประชากรที่ทำการสำรวจทั้งหมด รองลงมาเป็นกลุ่มอายุสองกลุ่ม ซึ่งมีขนาดใกล้เคียงกัน คือ 15 - 19 ปี มีอยู่ร้อยละ 11.3 กลุ่ม 10 - 14 ปี มีอยู่ร้อยละ 11.0 กลุ่มอายุที่มีขนาดใหญ่เป็นที่สาม คือ กลุ่มอายุ 25 - 29 ปี คิดเป็นร้อยละ 8.0

อย่างไรก็ตาม เมื่อมองดูกลุ่มอายุของประชากรเป็นภาพรวมแล้ว จะเห็นว่า ประชากรที่มีอายุไม่เกิน 19 ปี มีอยู่ประมาณร้อยละ 32.4 และอายุระหว่าง 20 - 50 ปี มีอยู่ร้อยละ 48.4 และอีกร้อยละ 19.2 เป็นประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 46 จำนวนปีที่หัวหน้าครอบครัวอาศัยอยู่ในเขตบางขุนเทียน

ปี	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
0 - 5	5	4.6
6 - 10	2	1.8
11 - 15	-	-
16 - 20	2	1.8
21 - 25	5	4.5
26 - 30	4	3.6
31 - 35	3	2.7
36 - 40	12	10.9
41 - 45	19	17.3
46 - 50	20	18.2
50 ปีขึ้นไป	38	34.6
รวมครัวเรือน	110	100.0

จากการสอบถามหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกร ปรากฏว่า 34.6 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนเกษตรกรในบางขุนเทียน ได้ประกอบอาชีพอยู่ในอำเภอนี้เกินกว่า 50 ปีมาแล้ว และ 53 เปอร์เซ็นต์ หรือมากกว่าครึ่งหนึ่งของครัวเรือนที่ทำการสำรวจได้อาศัยอยู่เกินกว่า 25 ปี

ตารางที่ 4.7 ลักษณะครอบครัวเกษตรกรในเขตบางขุนเทียน

ลักษณะครอบครัว	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
ครอบครัวเดี่ยว	85	77.3
ครอบครัวขยาย	25	22.7
รวม	110	100.0

ครอบครัวเกษตรกรในบางขุนเทียนร้อยละ 77.3 มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว (Nuclear family) คือ ประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูก นอกจากนั้น ที่เหลืออีกร้อยละ 22.7 เป็นครอบครัวขยาย (Extended family) คือ นอกจาก พ่อ แม่ ลูก แล้ว ยังอาจประกอบด้วยญาติพี่น้อง ทั้งของฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย อยู่รวมกันด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 48 ขนาดครอบครัวของเกษตรกรในเขตบางขุนเทียนใน
ระยะเวลาที่ทำการศึกษ

ขนาดครอบครัว	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
ไม่เกิน 2 คน	-	-
3 - 5 คน	46	41.8
6 - 8	49	44.6
9 - 11	8	7.3
12 - 14	5	4.5
14 คนขึ้นไป	2	1.8
รวมจำนวนครัวเรือน	110	100.0

ขนาดครอบครัวของเกษตรกรเขตบางขุนเทียน ส่วนใหญ่มีขนาดปานกลางค่อนข้างใหญ่ เมื่อเปรียบเทียบกับขนาดมาตรฐานครอบครัวไทย คือ ประมาณ 6 คน จากการสำรวจปรากฏว่า ประมาณ 44.6 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนที่ทำการศึกษ มีขนาดครอบครัวระหว่าง 6 - 8 คน รองลงมาคือ ขนาดครอบครัว 3 - 5 คน มีอยู่ 41.8 เปอร์เซ็นต์ ที่เหลือนอกนั้นจะเป็นครอบครัวใหญ่ คือ ตั้งแต่ 9 คนขึ้นไป จะมีประมาณ 13.6 เปอร์เซ็นต์

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 49 จำนวนบุตรของครอบครัวเกษตรกรในเขตบางขุนเทียน

จำนวนบุตร	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
ไม่เกิน 2 คน	18	16.3
3 - 5 คน	50	45.5
6 - 8	30	27.3
9 - 11	8	7.3
12 - 14	4	3.6
14 คนขึ้นไป	-	-
รวมจำนวนครัวเรือน	110	100.0

เมื่อสอบถามถึงจำนวนบุตรของครัวเรือนเกษตรกรในเขตบางขุนเทียน ปรากฏว่า ส่วนใหญ่มีบุตร 3 - 5 คน คิดเป็นร้อยละ 45.5 ของครัวเรือนทั้งหมดที่ทำการศึกษา และครัวเรือนเกษตรกรที่มีบุตรตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป มีอยู่ประมาณร้อยละ 38.2 ส่วนครอบครัวซึ่งมีบุตรไม่เกิน 2 คน ตามมาตรฐานการมีบุตรของนโยบายการวางแผนครอบครัวของประเทศไทยนั้น มีอยู่เพียงร้อยละ 16.3

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 50' ระดับการศึกษาของประชากรในเขตบางขุนเทียน

ระดับการศึกษา	จำนวนประชากร	ร้อยละ
ไม่ได้เรียน	18	3.6
ไม่ถึง ป. 4	20	4.0
ป. 4	358	71.1
ป. 5 - ป. 7	39	7.7
มศ. 1 - 3	31	6.2
มศ. 4 - 5	16	3.2
อาชีวะ-ต่ำกว่าปริญญาตรี	21	4.2
ปริญญาตรี	1	-
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-
รวม	503	100.0

หมายเหตุ ไม่รวมผู้ที่อายุยังไม่ถึงวัยที่จะเข้าเรียนและผู้ที่กำลังเรียนอยู่

เขตรกรบางขุนเทียนส่วนใหญ่ยังมีระดับการศึกษาต่ำ คือ ประมาณร้อยละ 71.1 จบการศึกษาชั้น ป. 4 และร้อยละ 4 จบการศึกษาไม่ถึง ป. 4 เขตรกรที่ไม่ได้เข้าเรียนเลย มีอยู่ประมาณร้อยละ 3.6 เมื่อพิจารณาข้อมูลเป็นภาพรวมจะเห็นได้ว่าประมาณ 86.4 % ของประชากรได้รับการศึกษาไม่เกิน ป. 7 ตัวเลขดังกล่าวนี้ไม่นับผู้ที่อายุยังไม่ถึงวัยที่จะเข้าเรียนและผู้ที่กำลังเรียนอยู่ ดังนั้น มีผู้ที่ได้รับการสำรวจจำนวน 503 คน

จากการศึกษาลักษณะของเกษตรกรเขตบางขุนเทียน จะเห็นได้ว่า เกษตรกรของเขตบางขุนเทียนส่วนใหญ่เป็นชาวบางขุนเทียนโดยกำเนิด ประชากรมากกว่าครึ่งอยู่ในวัยแรงงาน คือ กลุ่มอายุ 15 - 44 ปี มีอยู่ร้อยละ 52.5 หัวหน้าครอบครัวร้อยละ 34.6 อาศัยอยู่ในเขตบางขุนเทียนเป็นระยะเวลา 50 ปีขึ้นไป ขนาดของครอบครัวส่วนใหญ่ 6 - 8 คน คิดเป็นร้อยละ 44.6 และร้อยละ 45.5 มีจำนวนบุตร 3 - 5 คน

สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของ เกษตรกรในเขตบางขุนเทียน

ข้อมูลต่อไปนี้จะชี้ให้เห็นถึงพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของ เกษตรในพื้นที่ศึกษา ซึ่งอาจทำให้เห็นได้ว่าผลกระทบอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจะมีผลต่อประชากรอย่างไร

ตารางที่ 51 การกระจายอาชีพของประชากรอายุ 12 ปีขึ้นไป
ในเขตบางขุนเทียน

อาชีพ	จำนวนประชากร	ร้อยละ
ทำนา	98	19.7
ทำสวน	205	41.3
นาุ้ง	38	7.6
ประมง	9	1.8
เลี้ยงหมู	3	0.6
ไม้ประดับ	6	1.2
ค้าขาย	45	9.1
ทหาร/ตำรวจ	3	0.6
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	11	2.2
ช่างฝีมือ	4	0.8
รับจ้าง	72	14.5
ตัดฟัน/ตัดจาก	2	0.4
นาเกลือ	1	0.2
รวม	497	100.0

จากการสำรวจถึงการกระจายอาชีพ โดยศึกษาจากประชากรที่มีอายุ 12 ปีขึ้นไป โดยถือว่า ประชากรที่มีอายุต่ำกว่านี้ยังไม่สามารถประกอบกิจกรรมทาง การ เศรษฐกิจ อันก่อให้เกิดรายได้ได้ ปรากฏว่าครัวเรือนเกษตรกรรมในเขตบางขุนเทียน มีอาชีพเกษตรกรรมใหญ่ ๆ คือ อาชีพทำนาร้อยละ 19.7 ทำสวนร้อยละ 41.3 ทำนาทึบร้อยละ 7.6 นอกจากนั้น ก็มีเกษตรกรรมอย่างอื่นเล็กน้อย คือ ทำอาชีพประมงร้อยละ 1.8 ปลูกไม้ประดับร้อยละ 1.2 เลี้ยงหมูร้อยละ 0.6 ตัด ฟืน ตัดจาก ร้อยละ 0.4 และทำนาเกลือร้อยละ 0.2

ในครัวเรือนของเกษตรกรรมส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพการเกษตร มีอยู่เพียง จำนวนน้อย ซึ่งประกอบอาชีพอื่น ๆ กระจายออกไป คือ อาชีพค้าขาย ทหาร ตำรวจ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ข้างฝีมือ และรับจ้าง ในจำนวนนี้เป็นที่น่าสังเกต ว่า อาชีพรับจ้างมีอยู่ถึง 14.5 % จากการสอบถามดูปรากฏว่า ภายในเขตบางขุนเทียน มีการรับจ้างเป็นแรงงานในการทำการเกษตรของ เกษตรกรซึ่งมีพื้นที่ถือครองจำนวนมาก นอกจากนี้ก็มีอาชีพรับจ้างเป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งกำลัง เพิ่มจำนวนขึ้นอย่าง มากในเขตบางขุนเทียน ส่วนอาชีพข้าราชการมีอยู่ 2.2%

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 52 ประเภทการถือครองที่ดินของครัวเรือนเกษตรกร

ประเภทการถือครอง	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
เจ้าของที่ดิน	65	59.1
ผู้เช่าบางส่วน	21	19.1
ผู้เช่าทั้งหมด	24	21.8
รวม	110	100.0

จากข้อมูลที่ทำการศึกษาปรากฏว่า เกษตรกรร้อยละ 24 ไม่มีที่ดินของตนเองเลย กล่าวคือ ต้องเป็นผู้เช่าที่ทำกินทั้งหมด และร้อยละ 19.1 เป็นผู้เช่าบางส่วน ซึ่งโดยมากจะเช่าที่ดินจากผู้อื่นเพิ่มจากที่ดินเองที่มีอยู่เดิม เนื่องจากที่ดินของตนเองมีขนาดเล็ก ไม่เพียงพอต่อการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ส่วนเกษตรกรซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินของตนเองมีอยู่เกินครึ่งของจำนวนประชากรทั้งหมดที่ทำการศึกษา กล่าวคือ มีอยู่ประมาณร้อยละ 59.1 เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนเกษตรกรทั้งหมดของ 11 เขตชานเมือง โดยเฉลี่ยแล้ว จะพบว่า เกษตรกรในกรุงเทพฯที่เป็นเจ้าของที่ดินมีเป็นจำนวนร้อยละ 42.9 เป็นผู้เช่าทั้งหมดร้อยละ 44.2 และเป็นผู้เช่าบางส่วนร้อยละ 11.9¹ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า จำนวนของเกษตรกรในเขตบางขุนเทียนซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินเองและเป็นผู้เช่า ทั้งผู้เช่าบางส่วน และผู้เช่าทั้งหมดนั้น มีอัตราส่วนโดยเฉลี่ยใกล้เคียงกับอัตราส่วนของเกษตรกรในกรุงเทพฯทั้งหมด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ จากสำมะโนเกษตร 2521 สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี

ตารางที่ 53 ขนาดพื้นที่ถือครองของครัวเรือนเกษตรกรที่เป็น
เจ้าของที่ดินเอง

ขนาดพื้นที่ที่เกษตรกรเป็นเจ้าของ	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
ไม่เกิน 1 ไร่	8	9.3
1 - 5 ไร่	10	11.6
5 - 10	9	10.5
10 - 20	14	16.3
20 - 30	5	5.8
30 - 40	12	13.9
40 - 50	18	20.9
50 - 60	5	5.8
60 - 70	-	-
70 - 80	-	-
80 - 90	-	-
90 - 100	4	4.7
มากกว่า 100 ไร่ขึ้นไป	1	1.2
รวม	86	100.0

จากตารางที่ 53 แสดงถึงขนาดพื้นที่ถือครองซึ่งเกษตรกรเป็นเจ้าของ
จะเห็นได้ว่า เกษตรกรบางชุมชนเทียนส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองขนาดเล็ก กล่าวคือ มีพื้นที่ถือ
ครองไม่เกิน 20 ไร่ นั้น มีอยู่ถึง 47.7 % และมีพื้นที่ถือครองระหว่าง 20 - 60 ไร่ มี
อยู่ 46.4 % ส่วนครัวเรือนที่มีพื้นที่ถือครองขนาดใหญ่ คือ 90 ไร่ขึ้นไป มีอยู่เพียง 5.9 %
เท่านั้น จากการสอบถามปรากฏว่า ครัวเรือนเกษตรกรซึ่งมีพื้นที่ถือครองน้อย ไม่เพียง
พอต่อการเพาะปลูก ส่วนใหญ่จะไปเช่าที่ดินของผู้อื่นมาเพิ่มเติม

ตารางที่ 54 ขนาดพื้นที่ถือครองของเกษตรกรที่เช่าหรืออาศัยคนอื่น

ขนาดพื้นที่เช่า	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
ไม่เกิน 1 ไร่	1	2.2
1 - 5 ไร่	3	6.5
5 - 10	6	13.0
10 - 20	9	19.6
20 - 30	5	10.9
30 - 40	4	8.7
40 - 50	16	34.8
50 - 60	-	-
60 - 70	-	-
70 - 80	-	-
80 - 90	2	4.3
90 - 100	-	-
เกิน 100 ไร่ขึ้นไป	-	-
รวม	46	100.0

ตารางที่ 54 แสดงถึงขนาดพื้นที่ซึ่งเกษตรกรไปเช่าจากผู้อื่น เนื่องจากไม่มีที่ดินของตนเองหรือที่ดินที่มีอยู่มีขนาดเล็กไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่จะเช่าที่ดินขนาดเล็ก กล่าวคือ ร้อยละ 41.3 เข้าที่ดินขนาดไม่เกิน 20 ไร่ และร้อยละ 54.4 เข้าที่ดินขนาด 20 - 50 ไร่ ส่วนครัวเรือนเกษตรกรที่เช่าที่ดินขนาดใหญ่ คือ 80 - 90 ไร่ นั้น มีอยู่ร้อยละ 4.3

ตารางที่ 55 ผู้ให้เช่าที่ดินแก่เกษตรกรในเขตบางขุนเทียน

ผู้ให้เช่าที่ดิน	จำนวน	ร้อยละ
ญาติพี่น้อง	8	17.8
เพื่อนบ้าน	4	8.9
เจ้าของที่ดินในเขตบางขุนเทียน	17	37.8
เจ้าของที่ดินในกรุงเทพฯ	9	20.0
หน่วยราชการ	5	11.1
ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	1	2.2
วัด	1	2.2
รวม	45	100.0

ตารางที่ 55 แสดงให้เห็นว่าผู้ให้เช่าที่ดินแก่เกษตรกรในบางขุนเทียนส่วนใหญ่ คือ เจ้าของที่ดินในเขตบางขุนเทียน คิดเป็นร้อยละ 37.8 ของผู้ให้เช่าที่ดินแก่เกษตรกรที่ ทำการศึกษา รองลงมาได้แก่ เจ้าของที่ดินในกรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 20 ญาติ พี่น้อง ร้อยละ 17.8 และจากหน่วยราชการ คิดเป็นร้อยละ 11.1 นอกจากนั้น ก็มีจาก เพื่อนบ้าน คิดเป็นร้อยละ 8.9 และในประเภทอื่น ๆ อีกเล็กน้อย ได้แก่ การเช่าที่ดิน ซึ่งเป็นทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และการเช่าที่ดินของวัด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 56 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรในเขตบางขุนเทียน

ภาวะการเงิน	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
ไม่มีปัญหาการเงิน	34	30.9
มีปัญหาการเงิน	69	62.7
ไม่ตอบ	7	6.4
รวม	110	100.0

จากการสอบถามถึงเรื่องภาวะทางการเงินของเกษตรกรในเขตบางขุนเทียน ปรากฏว่า ครัวเรือนเกษตรกรเกินครึ่งมีปัญหาการเงิน คือ มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 62.7 ส่วนเกษตรกรที่ตอบว่าไม่มีปัญหาการเงิน คือ มีเงินเหลือพอที่จะเก็บบ้างประมาณร้อยละ 30.9 และมีอยู่ร้อยละ 6.4 ที่ไม่ตอบ

เป็นที่น่าสังเกตว่า การตอบอาจไม่ตรงตามความจริงทั้งหมด เนื่องจากเกษตรกรไม่ไว้วางใจในแบบสอบถาม ดังนั้น จึงมีการสัมภาษณ์เพิ่มเติมในส่วนหลัง และเพื่อให้ได้รายละเอียดยิ่งขึ้น จึงได้ศึกษาจากข้อมูลของกองผังเมือง กรุงเทพมหานคร เฉพาะในรายรับ - รายจ่าย และประเภทการใช้เงิน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การใช้จ่ายส่วนใหญ่ของประชากร

จากตาราง 57 ครั้วเรือนในเขตบางขุนเทียนใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคและบริโภคมากที่สุดมีถึง 92.35 % ซึ่งแตกต่างจากการใช้จ่ายเพื่อการอื่น ๆ มาก คือ เพื่อการลงทุนเพียง 4.99 % เพื่อการศึกษา 1.99 % และเพื่อที่อยู่อาศัย 0.67 % แขวงจอมทองมีการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคและบริโภคมากกว่าแขวงอื่น ๆ คือ มี 96.97 % รองลงมาคือ แขวงบางขุนเทียน 94.07 % การใช้จ่ายที่รองลงมาคือ การใช้จ่ายเพื่อการลงทุน ครั้วเรือนในแขวงบางมด มีจำนวนมากที่สุด คือ มีถึง 10.65 % รองลงมาคือแขวงท่าข้าม 9.03 % การใช้จ่ายเพื่อการศึกษา แขวงท่าข้ามและแขวงบางค้อมีมากที่สุดเท่ากับ 4.17 % และ 3.06 % ส่วนการใช้จ่ายเพื่อที่อยู่อาศัย แขวงบางค้อมีจำนวนมากที่สุด คือ 1.95 %

ตารางที่ 57 แสดงการใช้จ่ายส่วนใหญ่ของประชากรในเขต
บางขุนเทียนคือ ครั้วเรือน (ร้อยละ)

การใช้จ่าย	การลงทุน	ที่อยู่อาศัย	การศึกษา	การบริโภค และ การอุปโภค	รวม
บางค้อ	2.64	1.95	3.06	92.35	100
บางขุนเทียน	4.29	-	1.64	94.07	100
จอมทอง	1.96	0.18	0.89	96.97	100
บางมด	10.65	0.32	2.26	86.77	100
บางบอน	5.76	0.67	0.67	92.90	100
แหลมค้ำ	6.00	0.22	1.78	92.00	100
ท่าข้าม	9.03	0.69	4.17	86.11	100
ยอดรวมเขต บางขุนเทียน	5.76 4.99	0.67	1.99	92.35	100

ตารางที่ 58 แสดงสถานะรายจ่ายแต่ละเดือนของครัวเรือนในเขต
บางขุนเทียน

(ร้อยละ) .

รายจ่าย	พอดี	ไม่พอจ่าย	เหลือ	ร้อยละ
บางค้อ	60.22	30.18	9.60	100
บางขุนเทียน	59.30	31.70	9.00	100
จอมทอง	61.43	32.50	6.07	100
บางมด	53.22	29.68	17.10	100
บางบอน	61.86	26.61	11.53	100
แสมดำ	51.56	36.44	12.00	100
ท่าข้าม	62.85	23.26	13.89	100
ยอดรวม เขต บางขุนเทียน	58.89	30.52	10.59	100

ที่มา : กองผังเมือง กรุงเทพมหานคร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 59 รายจ่ายของครัวเรือนจำแนกรายแขวง (ร้อยละ)

รายจ่าย (บาท/เดือน)	บาง ค้อ	บาง ขุนเทียน	จอม ทอง	บาง มด	บาง บอน	แหลม ดำ	ท่า ข้าม	รวม เขต
ต่ำกว่า 1,000	1.25	1.84	0.89	0.32	1.55	2.00	2.43	1.44
1,000 - 1,999	9.18	10.22	12.68	8.06	9.76	19.56	10.42	11.45
2,000 - 2,999	19.75	17.80	21.61	20.65	17.29	33.56	14.58	20.97
3,000 - 3,999	33.38	32.72	31.25	30.97	29.71	26.89	29.17	30.92
4,000 - 4,999	16.69	14.31	17.14	19.35	17.69	9.33	17.36	15.89
5,000 - 5,999	9.32	11.45	7.68	12.58	11.75	3.78	10.42	9.33
6,000 - 6,999	4.31	4.30	4.64	3.55	6.65	2.00	7.98	4.62
7,000 - 7,999	1.67	2.45	1.25	0.97	2.00	0.22	4.17	1.71
8,000 - 8,999	1.67	1.23	0.89	0.65	0.67	0.22	0.69	0.95
9,000 - 9,999	0.83	0.41	0.54	0.32	0.22	-	-	0.40
10,000 - 14,999	1.39	1.43	0.18	1.29	0.89	-	0.69	0.86
15,000 - 19,999	0.14	0.20	-	0.65	-	-	0.35	0.15
20,000 บาทขึ้นไป	0.14	-	0.18	-	-	-	-	0.06
ไม่แน่นอน	0.28	1.64	1.07	0.32	1.55	1.55	1.74	1.10
ไม่มีรายได้	-	-	-	0.32	-	0.89	-	0.15
รวม	100	100	100	100	100	100	100	100

ที่มา : กองผังเมือง กรุงเทพมหานคร

สถานะรายจ่ายแต่ละเดือนของครัวเรือน

จากตาราง 58 แสดงสถานะรายจ่ายแต่ละเดือนของครัวเรือนในเขตบางขุนเทียน จำแนกเป็น พอดี ไม่พอจ่าย และเหลือ ครัวเรือนในเขตบางขุนเทียนมีรายจ่ายพอดีเป็นจำนวนมากที่สุด เท่ากับ 58.89 % รองลงมาคือ ไม่พอจ่าย เท่ากับ 30.52 % และรายจ่ายเหลือ 10.59 % แขวงท่าข้ามมีรายจ่ายพอดีเป็นจำนวนครัวเรือนมากที่สุด เท่ากับ 62.85 % รองลงมาคือ แขวงบางบอน และแขวงจอมทอง เท่ากับ 61.86 % และ 61.43 % แขวงที่ครัวเรือนมีรายจ่ายไม่พอจ่ายมีจำนวนมากที่สุด คือ แขวงแสมดำ คือมีถึง 36.44 % ซึ่งมีจำนวนแตกต่างจากแขวงที่รองลงมาค่อนข้างสูง คือ แขวงจอมทอง และแขวงบางค้อ เท่ากับ 32.50 % และ 30.18 % ตามลำดับ แขวงซึ่งมีรายจ่ายเหลือมีจำนวนครัวเรือนมากที่สุด คือ แขวงบางมด และแขวงท่าข้าม คือมีเท่ากับ 17.10 % และ 13.89 % ตามลำดับ

เป็นที่น่าสังเกตว่า แขวงจอมทองมีรายจ่ายเหลือน้อยกว่าแขวงอื่น ๆ คือมีเพียง 6.07 % เท่านั้น ในขณะที่ค่าเฉลี่ยในเขตบางขุนเทียนเท่ากับ 10.59 %

ตารางที่ 59 แสดงให้เห็นว่า ครัวเรือนประชากรส่วนใหญ่ในเขตบางขุนเทียน มีรายจ่ายเฉลี่ยเดือนละ 3,000 - 3,999 บาท เป็นจำนวนมากที่สุด คือ 30.92 % รองลงมาคือ รายจ่ายระหว่าง 2,000 - 2,999 บาท/เดือน มีจำนวน 20.97 % และอันดับสามรายจ่ายระหว่าง 4,000 - 4,999 บาท/เดือน มีจำนวน 15.89 % รายจ่ายต่อครัวเรือนของเขตบางขุนเทียนประมาณร้อยละ 51.9 อยู่ใน ช่วงระหว่าง 2,000 - 3,999 บาทต่อเดือน

ยอดรวม (บาท/เดือน)	บางค้อ	บางขุนเทียน	จอมทอง	บางมด	บางบอน	สมคำ	ท่าข้าม	รวม เขต
< 1,000	0.14	0.61	0.54	0.65	0.66	0.89	1.39	0.61
1,000 - 1,999	4.87	3.89	4.28	3.87	4.66	13.78	5.21	5.75
2,000 - 2,999	12.66	13.09	16.61	8.06	13.75	17.78	13.54	13.90
3,000 - 3,999	22.95	20.25	20.53	18.06	17.29	18.67	16.67	19.74
4,000 - 4,999	14.05	16.97	13.39	14.84	14.41	14.89	9.72	14.23
5,000 - 5,999	11.54	11.86	13.57	14.52	11.97	10.00	11.80	12.10
6,000 - 6,999	9.74	7.98	9.82	10.00	11.53	5.55	14.24	9.58
7,000 - 7,999	7.37	6.13	4.82	5.16	7.32	4.67	7.64	6.18
8,000 - 8,999	3.06	3.68	1.61	6.13	4.66	4.22	7.29	3.95
9,000 - 9,999	2.64	2.66	2.86	1.94	2.22	1.11	1.39	2.23
10,000 - 14,999	5.42	6.13	2.68	5.16	6.21	3.33	4.86	4.81
15,000 - 19,999	1.67	1.23	0.54	1.29	2.00	1.78	1.04	1.38
> 20,000	0.87	1.02	0.18	1.29	0.66	0.66	0.35	0.80
ไม่แน่นอน	2.78	4.50	8.57	8.06	2.22	0.89	4.86	4.38
ไม่มีรายได้	0.28	-	-	0.97	0.44	1.78	-	0.46
รายได้เฉลี่ย	5,457.37	5,184.66	4,841.57	5,754.75	5,786.93	4,696.55	5,455.64	5,309.58

รายได้ของประชากร

จากตารางที่ 60 แสดงรายได้ของครัวเรือนเป็นร้อยละจำแนกรายแขวง ประชากรของเขตบางขุนเทียนมีรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 5,309.58 บาทต่อเดือน แขวงบางบอนมีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงที่สุด คือ 5,786.93 บาท/เดือน รองลงมา คือ แขวงบางมด มีรายได้เฉลี่ย 5,754.75 บาท/เดือน อันดับสามคือ แขวงบางค้อ มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 5,457.37 บาท/เดือน แขวงแสมดำเป็นแขวงที่มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนน้อยที่สุด คือ มีเพียง 4,696.55 บาท/เดือน รองลงมาคือ แขวงจอมทอง ซึ่งมี 4,841.57 บาท/เดือน

เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นกลุ่มจำนวนรายได้ของครัวเรือนประชากรส่วนใหญ่ในเขตบางขุนเทียน มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 3,000 - 3,999 บาท เป็นจำนวนมากที่สุด คือมีถึง 19.74 % รองลงมาคือ กลุ่มรายได้ระหว่าง 4,000 - 4,999 บาท/เดือน คือมี 14.23 % และอันดับสามรายได้ระหว่าง 2,000 - 2,999 บาท/เดือน มี 13.90 % รายได้ต่อครัวเรือนของเขตบางขุนเทียนอยู่ในช่วงระหว่าง 2,000 - 5,999 บาท/เดือน เป็นจำนวนมาก คือมีถึงประมาณ 60 % ต่อครัวเรือนทั้งหมด

สรุปแล้ว สภาพเศรษฐกิจของประชากรในเขตบางขุนเทียนอยู่ในลักษณะไม่ผิดเคื่อง โดยรายได้ของครัวเรือนร้อยละ 55.6 อยู่ในจำนวน 3,000 - 6,999 บาทต่อเดือน ในขณะที่รายจ่ายระหว่าง 3,000 - 6,999 บาทต่อเดือน มีอยู่ร้อยละ 60.8

ตารางที่ 61. สถานที่ไปใช้บริการในชีวิตประจำวันของครัวเรือน
เกษตรกรในเขตบางขุนเทียน

สถานที่ใช้บริการ	จำนวน	ร้อยละ
ร้านแกวบ้าน	63	57.3
วัดไทร	15	13.7
ดาวคะนอง	12	11.0
ตลาดบางแค (ภาษีเจริญ)	4	3.6
วัดกลาง	2	1.8
ตลาดบางมด	5	4.5
ตลาดจอมทอง	1	0.9
ตลาดบางค้อ	1	0.9
ตลาดบางบอน	1	0.9
ตลาดพรหมแดน	2	1.8
วงเวียนใหญ่	2	1.8
สี่แยกมหานาค	2	1.8
รวม	110	100.0

เกษตรกรบางขุนเทียนส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 57.3 ซื้ออาหารและเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ ที่ร้านใกล้บ้าน ส่วนตลาดซึ่งเป็นศูนย์กลางใหญ่ที่เกษตรกรในเขตบางขุนเทียนไปใช้บริการมากที่สุดคือ วัดไทร คิดเป็นร้อยละ 13.7 และดาวคะนองซึ่งอยู่ในเขตธนบุรี อันเป็นเขตติดต่อกับเขตบางขุนเทียน มีการคมนาคมไปมาสะดวก คิดเป็นร้อยละ 11.0 นอกจากนั้นก็มีการจัดกระจายไปใช้บริการตามตลาดอื่น ๆ ซึ่งอยู่ทั้งในเขตบางขุนเทียน และ เขตอื่น ๆ ซึ่งอยู่ใกล้เคียงกับเขตบางขุนเทียน

ตารางที่ 62 สถานที่ซึ่งเกษตรกรในเขตบางขุนเทียนส่งผลผลิตทาง
เกษตรไปจำหน่าย

สถานที่ซึ่งเกษตรกรส่งผลผลิตไปจำหน่าย	จำนวน	ร้อยละ
ส่งไปขายที่ตลาดในเขตบางขุนเทียน	21	19.1
ส่งไปขายที่ตลาดนอกเขตบางขุนเทียน	18	16.4
มีผู้มารับซื้อในแหล่งผลิต	70	63.6
อื่น ๆ	1	0.9
รวม	110	100.0

สำหรับการส่งผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรบางขุนเทียนไปจำหน่ายนั้น ส่วนใหญ่จะมีผู้มารับซื้อถึงแหล่งผลิต คิดเป็นร้อยละ 63.6 แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้นำผลผลิตไปจำหน่ายเอง แต่ขายให้กับพ่อค้าคนกลาง ซึ่งไปรับซื้อถึงแหล่งผลิต ส่วนเกษตรกรซึ่งนำผลผลิตไปขายที่ตลาดในเขตบางขุนเทียนเอง คิดเป็นร้อยละ 19.1 และส่งไปขายที่ตลาดนอกเขตบางขุนเทียน คิดเป็นร้อยละ 16.4 นอกจากนั้นแล้ว ในประเภทอื่น ๆ อีก 0.9 % ได้แก่ การขายแบบหาบเร่แก่บุคคลทั่วไป

ตารางที่ 63 การจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกรในเขตบางขุนเทียน

การจำหน่ายผลผลิต	จำนวน	ร้อยละ
จำหน่ายส่ง	67	70.0
จำหน่ายปลีก	19	17.3
จำหน่ายทั้งปลีกและส่ง	14	12.7
รวม	110	100.0

ตารางที่ 63 แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ของเขตบางขุนเทียนจำหน่ายผลผลิตแบบขายส่ง คือ ประมาณร้อยละ 70 แสดงว่า ส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรทำการผลิตในเชิงพาณิชย์ กล่าวคือ ผลิตจำนวนมาก มีอยู่เพียงร้อยละ 17.3 ที่จำหน่ายผลผลิตแบบปลีก และร้อยละ 12.7 จำหน่ายทั้งปลีกและส่ง

เพื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้นจึงได้ศึกษาถึงการผลิตที่สำคัญ 2 ชนิด ซึ่งมีในเขตบาง
ขุนเทียน คือ การทำสวนส้มเขียวหวาน และ การทำวังกุ้ง ดังนี้คือ

บทวิเคราะห์การผลิตที่สำคัญและภาวะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรเขตบางขุนเทียน

ประชากรในเขตบางขุนเทียนประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลายประเภท คือ
ทำนา ทำสวน เลี้ยงกุ้ง ทำสวนผัก และพืชไร่ พืชผลที่ปลูกมีอยู่มากมายหลายประ
เภท เช่น ส้มเขียวหวาน ส้มโอ ส้มตรา มะม่วง ละครุด ฝรั่ง มะนาว กล้วย
น้ำว้า มะพร้าว พริก มะเขือเทศ ถั่วลิสงเตา กระหล่ำปลี หอมหัวเล็ก ผักคะน้า
ผักกาดขาว ผักกาดเขียวปลี ผักกาดเขียวกวาดตุง เป็นต้น นอกจากนี้ก็มีการปลูกไม้
ประดับต่าง ๆ เช่น กล้วยไม้ มะลิ ดอกกรัก ฯลฯ แต่อาชีพที่สำคัญที่สุดซึ่งนำรายได้
มาสู่เกษตรกรเขตบางขุนเทียนเป็นจำนวนมาก คือ การทำสวนส้ม ซึ่งเป็นที่รู้จักของคน
ทั่วไปว่า ส้มเขียวหวานบางมด และการเลี้ยงกุ้งที่แขวงท่าข้าม ซึ่งเป็นแขวงเดียว
ของกรุงเทพมหานครที่ติดต่อกับทะเล

การทำส้มเขียวหวาน

จากการสัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดท่าข้าม ซึ่งรอบบริเวณวัดท่าข้ามนี้ เกษตรกร
ส่วนใหญ่ทำสวนส้มเขียวหวาน จะสามารถมองเห็นภาพของเกษตรกรสวนส้มเขียวหวาน
ได้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กล่าวคือ เกษตรกรสวนส้มจะมีที่ดินโดยเฉลี่ย 20 - 30 ไร่
ต่อหลังคาเรือน โดยเจ้าของที่ดินรายเล็กจะมีอย่างน้อยที่สุด 5 ไร่ แต่มักจะไปหาเช่า
ที่อื่นเพิ่มเติมและเจ้าของที่ดินรายใหญ่จะมีอย่างน้อยที่สุด 50 ไร่ โดยเฉลี่ยแล้วจะมีที่ดิน
50 - 100 ไร่ ที่ดินส่วนใหญ่เกษตรกรเช่ามากกว่าเป็นเจ้าของเอง และที่ดินที่ให้เช่าก็
ต้องเจ้าของเหลือมือ ส้มเขียวหวานนี้ปลูกมากทั้งในแขวงบางมด และ ท่าข้าม เนื่องจาก
ดินแถบนี้เป็นดินที่ชาวบ้านเรียกว่า ดินล็กจืดล็กเค็ม ส้มที่ปลูกจึงมีรสหวานแหลม และให้
ผลผลิตดีมาก นอกจากส้มเขียวหวานจะปลูกมากในเขตบางขุนเทียนแล้ว ยังมีปลูกมากใน
แขวงบางมด เขตราชบุรีบูรณะด้วย แต่ราชบุรีบูรณะดินจืดกว่า ส้มหวานสุ่มไม่ได้

ผลผลิตจากสวนส้ม 1ไร่ จะเก็บได้ 3 - 4 ล่าเรือ และถ้าปลูก 10 ไร่ จะมีรายได้ 200,000 บาทขึ้นไป ในสมัยก่อนจะเก็บส้ม เขาจะคอยให้ดินแห้งประมาณ 10 - 20 วัน จึงจะเก็บผล ส้มจะเก็บเป็นเดือนได้โดยไม่เสีย แต่ปัจจุบัน พอจะเก็บส้ม เกษตรกรจะรดน้ำมาก พร้อมทั้งใส่ยาและโรยปุ๋ยด้วย ดังนั้น ส้มจึงเก็บได้ไม่นานก็เสีย การทำสวนส้มนั้นอยู่นิ่งไม่ได้จะต้องหมั่นรดน้ำ หวดหญ้า ค้ำส้ม มีการตายหญ้าตลอดเวลา ในสมัยก่อนถ้าเปลี้ยลง เขาจะเอาเลนสาด ไม่มี การใส่ยาเหมือนในสมัยนี้

เมื่อประมาณ 8 ปีก่อน น้ำในลำคลองใสสะอาด ชาวสวนส้มใช้น้ำจาก แม่น้ำเจ้าพระยาที่ไหลลงมาตามคลองต่าง ๆ รดต้นส้ม แต่น้ำบาดาลใช้รดส้มไม่ได้ ส้มจะตายเพราะน้ำไม่มีแร่ธาตุ ปัจจุบันโดยเฉพาะ 2 - 3 ปีนี้ โรงงานมีการสร้าง เพิ่มขึ้นประปราย ทำให้มีปัญหาเรื่องน้ำเสีย แต่บางคนซึ่งเป็นพวกที่ไม่มีงานทำก็ชอบ ให้มีโรงงาน เพราะเป็นแหล่งว่าจ้างแรงงานขนาดใหญ่ คนที่ไม่ชอบคือ ชาวสวน จากการสนทนา เจ้าอาวาสวัดท่าข้ามบอกว่า โรงงานเป็นผลดีต่อคนจน เพราะเขา รับคนงานไม่จำกัด เพราะฉะนั้น โรงงานก็ให้ผลประโยชน์ดีเหมือนกัน และชาวสวน ก็ควรทำทำนบกั้นน้ำเสียไม่ให้เข้าสวน

สวนส้มในปัจจุบันให้ผลได้ไม่มากเท่าสมัยก่อน เนื่องจากดินจืดลง ชาวสวน เตี้ยวนี้ถอยไปเรื่อย ๆ ไปทางวัดใหม่ พอส้มตายเขาก็ควานดินปลูกใหม่ แต่ส้มก็ให้ ผลได้ไม่ดีเหมือนเก่า ในสมัยก่อนนั้น ประชากรอยู่กันอย่างสบาย ๆ ปัจจุบันน้ำเสีย สภาพแวดล้อมไม่ดี แต่คนแถวนี้ไม่คิดจะย้ายไปไหนเพราะที่ดินดี อุดมสมบูรณ์ ฝักปลา ก็หาง่าย คนจากจังหวัดอื่นย้ายมาอยู่บางขุนเทียนบอกว่า สบาย แต่คนในท้องถิ่นเอง เปรียบเสมือนคนอยู่ใกล้เกลือกินค่าง ความจริงแล้วก็ยังดีอยู่

สวนส้มบางมดนั้นจะอยู่ในแขวงท่าข้ามครึ่งหนึ่ง และอยู่ในแขวงบางมดอีก ครึ่งหนึ่ง สวนส้มมีมากแถบวัดพุทธบูชา วัดทุ่งครุ วัดท่าข้าม และวัดใหม่ แต่แถว รั้วบางกระดีจะเป็นป่าจาก ดินเค็มจัด ถ้ามีที่ดินมากจึงจะมีรายได้ดี คือ มีป่าจาก ป่าโกงกาง ให้ตัดจาก ตัดพิน ขายได้มาก

ในแขวงท่าข้ามนี้มีทั้งป่า สวน นาทุ่ง และนาเกลือ นาข้าวก็มีอยู่บ้าง แต่น้อย อยู่ทางหัวกระบือ คลองสนามชัยนั้นเป็นคลองธรรมชาติ ถ้าน้ำเหนือมาก็ จืดหน่อย ใช้อาบได้ บริโภคไม่ได้ หน้าฝนน้ำจะไม่ต่ำมาก พอถึงบางกระดี่ แสมดำ น้ำจะใสขึ้น เพราะคลองกว้าง ในสมัยก่อนมีเรือผ่านไปมามาก ปัจจุบัน เหลือเพียงครึ่งเดียว เป็นเรือมาจากแม่กลอง ราชบุรี บางช้าง ลำเลียงสินค้า ต่าง ๆ เช่น น้ำปลา น้ำตาล พิน เป็นต้น สำหรับเรื่องน้ำที่ใช้อุปโภคบริโภค ประชากรแถบนี้ไม่ค่อยร้อน เพราะใช้น้ำคลองได้ ส่วนน้ำฝนก็มีท่วมรองไว้ใช้เป็นปี ริมคลองใหญ่ ๆ มีการขายน้ำโดยใส่เรือมาขายเป็นน้ำบาดาล ถ้าปีไหนแล้งจัดหรือ บ้านที่มีคู่มือน้อยก็มีปัญหา

สวนส้มในปัจจุบันนี้ มีปัญหาเรื่องน้ำมัน และยาฆ่าแมลง ค่ายาไรละประมาณ 1 หมื่นบาท ปุ่มต้องใส่ปีละ 3 ครั้ง และส้มให้ผลตลอดปี นอกจากนี้ก็มีปัญหาเรื่อง ส้มราคาตก ชาวสวนไม่ค่อยจะขายที่ดิน เพราะยังมีความผูกพันกับพื้นที่อยู่ ถ้าดิน เสียจริง ๆ เขาจะหันมาปลูกขนุน มะม่วง ฝรั่ง ชมพู่ ฯลฯ หมายถึง ถ้าดินจืด สนิทแล้ว เมื่อดินดีแล้วเขาจะกลับมาปลูกส้มอีก ส่วนการปลูกมะพร้าว นั้นรายได้ไม่ดี พอเลี้ยงตัวได้เท่านั้น

ในสมัยก่อนตั้งแต่วัดสิงห์ถึงทะเล พื้นที่เป็นป่าทั้งหมด โดยมากเป็นป่าโกง กาง ป่าแสม และป่าจาก มีสัตว์ต่าง ๆ เช่น นาก ลิง เสือปลา อีเห็น ชูเหลือม ฯลฯ ปัจจุบันแถวบางกระดี่พอมือ อีเห็นก็พอเห็นได้ ส่วนเรื่องอาชญากรรม นั้น คนพื้นบ้านเดิมไม่มี อาชญากรรมมาจากคนข้างนอกตามโรงงานเข้ามา¹

ปัจจุบันนี้ ส้มบางมดกำลังขยายจากแขวงบางมดลงมาฟลุคทางแขวงท่าข้าม มากขึ้นทุกที ซึ่งได้ผลผลิตดีเท่ากัน ทั้งปริมาณและคุณภาพ ความเจริญที่ขยายตัวมา ทำให้พื้นที่สวนลดลง เนื่องจากพื้นดินที่มีลักษณะพิเศษกว่าที่อื่น คือ ดินล็กจืดล็กเค็ม ทว่า

¹ สัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดท่าข้าม เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2525.

ให้ส้มมีรสชาดไม่เหมือนที่อื่น จากการประกวดเมื่อปีล่าสุด คือปี 2525 ประกวดแล้วปรากฏว่า ส้มบางมดได้ที่ 1 ส้มนครไชยศรีเป็นที่ 2¹

การปลูกส้มนั้นต้อง 3 ปีว่างมาแล้วจึงจะให้ผล พื้นที่ 1 ไร่จะปลูกส้มประมาณ 80 - 100 ต้น แต่ละต้นจะให้ส้ม 100 กิโลกรัมขึ้นไป โดยส้มจะออกลูกตลอดปี คือปีละ 3 - 4 ครั้ง ต้นส้มแต่ละต้นจะให้ผลดีในช่วงระยะเวลาประมาณ 12 ปี กล่าวคือ ในช่วง 5 - 12 ปี จะให้ผลมากที่สุด โดยให้ผลถึงต้นละ 200 กิโลกรัม ส่วนอายุของต้นส้มนั้นไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับการบำรุงรักษา โดยเฉพาะแล้วจะมีอายุประมาณ 16 - 17 ปี จากการสำรวจข้อมูลในสนาม ปรากฏว่า มีต้นส้มข้างแปลงซึ่งมีอายุถึง 22 ปี แล้วแต่ก็ยังให้ผลจำนวนมาก ซึ่งเป็นสวนส้มของนายบุญรอดแดงแสงส่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 10 แขวงบางมด สวนส้มนี้เป็นสวนส้มที่มีการดูแลอย่างถูกต้อง ตามหลักวิชาการสมัยใหม่โดยการให้คำแนะนำจากทางราชการ และเป็นสวนส้มที่ทางประเทศอิสราเอลเคยมาขอดูงาน เนื่องจากเป็นการเพาะปลูกที่ทำโดยใช้วิชาการสมัยใหม่เข้าช่วยและได้ผลดี

ต้นทุนในการปลูกส้มในขั้นแรก ไร่ละประมาณ 5,000 บาทต่อปี โดยใช้เป็นค่านุ้ย ยาฆ่าแมลง ค่าจ้างค้ายหญ้า พื้นดิน ปรับดิน และค้ำส้ม ภายหลัง 3 ปีแล้ว เมื่อส้มเริ่มให้ผลต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาไร่ละประมาณ 10,000 บาทต่อปี ในปีหนึ่ง ๆ จะเก็บขายประมาณ 2 ครั้ง ส้ม 2 ไร่จะเก็บได้ 2 ลำเรือขึ้นไป แต่ละลำเรือจะบรรจุส้มได้ 1,800 กิโลกรัม ราคาขายของส้มประมาณ 7,000 บาทต่อ 1 ลำเรือ ราคาของส้มนี้ไม่แน่นอน เช่น ในเวลาที่ส้มมีน้อยจะมีราคาลำเรือละประมาณ 20,000 บาท และถ้าขายโดยคิดเป็นกิโลกรัม จะตกประมาณกิโลกรัมละไม่ต่ำกว่า 6 บาท ถ้าส้มมีน้อยจะมีราคาประมาณกิโลกรัมละ 10 บาท

¹ สัมภาษณ์นายวิชาญ ปิ่นมิ่งกร ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน อาชีพทำสวนส้ม เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2525.

ตารางที่ 64. แสดงการทำสวนส้มเขียวหวานในช่วงระยะเวลา 1 ปี

มกราคม	ส่วนใหญ่จะเป็นระยะเวลาเก็บเกี่ยว เนื่องจากส้มจะให้ผลผลิตมากที่สุดเดือนธันวาคม-มกราคม เมื่อเก็บเกี่ยวหมดแล้วก็เริ่มรดน้ำเอาผลผลิตใหม่หลังจากรดน้ำประมาณ 15 วัน ต้นส้มจะเริ่มผลิใบใหม่
กุมภาพันธ์	บางส่วนก็ยังมีผลโตเก็บเกี่ยวได้อยู่แต่เป็นส่วนน้อย เมื่อบำรุงต้นแล้วประมาณ 1 เดือน คือ หลังจากผลิใบใหม่แล้วประมาณ 15 วัน ดอกจะเริ่มออก ดอกส้มจะบานอยู่ประมาณ 15 วัน พอดอกโรยจะติดผลส้มเป็นตุ่มเล็ก ๆ สีเขียว การบำรุงต้นส้มก็คือ รดน้ำใส่ปุ๋ย พ่นยาฆ่าแมลง โกลยเลนในร่องสวนขึ้นมากลบโคนต้น
มีนาคม	ระยะเวลาในช่วงนี้ก็รดน้ำสม่ำเสมอตามปกติคือ 4 วัน/1 ครั้ง จากเดือนกุมภาพันธ์ มาจนถึง เดือนพฤษภาคมนี้ ฉีดยาฆ่าแมลง 2 - 3 อาทิตย์/ครั้ง พร้อมทั้งค้ายาเดือนละครั้ง
เมษายน	บำรุงรักษาต้นส้มตามปกติ
พฤษภาคม	ฝนจะเริ่มลง ส้มจะแตกใบอ่อนใหม่อีกครั้งหนึ่ง ถ้าต้นส้มไม่เหลือบ่ากว่าแรง คือ มีลูกไม่มากเกินไป และแข็งแรงดี ก็จะออกผลอีกครั้ง จากพฤษภาคมไปประมาณครึ่งเดือน ต้นส้มจะแตกดอก
มิถุนายน	ดอกส้มรุ่นที่ 2 นี้จะติดผล ก็ใส่ปุ๋ยอีกครั้ง แต่ไม่โกยดินเพราะช่วงนี้ฝนตก ถ้าโกยดิน ดินจะแฉะทำให้รากเน่า ในเดือนนี้ส้มชุดกุมภาพันธ์จะโตประมาณเหรียญบาท
กรกฎาคม	บำรุงรักษาตามปกติเรื่อยมา ถ้าฝนตกมากก็สูบน้ำออก ในช่วงเดือนกรกฎาคม - สิงหาคมนี้ ส้มรุ่น 1 โตแล้ว แต่ผิวยังเขียวอยู่และมีน้ำแล้ว เป็นส้มเปรี้ยว ส่วนรุ่น 2 โตประมาณเหรียญสอง ในช่วงนี้เริ่มใส่ไม้ค้ำรุ่น 1 ถ้าไม้ค้ำส้มจะลงมาติดดิน ทำให้ผลเน่าเสียหายได้

สิงหาคม	ใบส้มจะแก่สนิท ปลายเดือนสิงหาคมถ้าฝนตกมาก มันจะแตกใบอ่อนอีกครั้งหนึ่ง ครั้งนี้ส่วนมากจะไม่มีดอก มีบ้างก็เล็กน้อยเพราะเป็นฤดูฝน แต่จะแตกใบมากกว่า ถ้าส้ม 2 รุ่นแรกมีผลมาก ก็จะไปใส่ปุ๋ยอีกครั้ง เพื่อให้มันสมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามความเหมาะสม
กันยายน	บำรุงรักษาตามปกติ และตายหญ้า ช่วงนี้ฝนจะตกแทบทุกวันต้องสูบน้ำออกเพื่อรักษาระดับน้ำ
ตุลาคม	เริ่มค้าส้มรุ่น 2 รวมรุ่นแรกที่มีมันลงไปมากด้วย
พฤศจิกายน	ลูกส้มที่โตจำนวนเริ่มมากแล้ว ส่วนเดือนอื่น ๆ นั้นให้ผลประปราย ปลายเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคมนี้ ต้นไม้จะพักตัว พอลมหนาวเข้า มาใบจะร่วง เพื่อเริ่มแตกใบใหม่
ธันวาคม	ส่วนใหญ่เริ่มเก็บผลจำนวนมาก ทั้งเดือนธันวาคม และมกราคม ช่วงเก็บผลนี้จะรดน้ำ 4 วันต่อ 1 ครั้งตามปกติ แต่รดน้ำพอประมาณ คือพอให้หน้าดินเปียก ปริมาณน้ำซึ่งรดเวลาเก็บผลนี้จะน้อยกว่าปกติ เพราะเวลาเก็บส้มถักรดน้ำมากเกินไป ส้มจะดูคน้ำมากทำให้รสจืด และลูกส้มจะมีน้ำหนักรวมทำให้ส้มหล่นจากต้น โดยเฉพาะเวลาฝนตก ส้มจะหล่นมากกว่าปกติ เพราะส้มดูคน้ำมากจะหนัก ส้มที่หล่นนี้ราคาจะเสียเพราะพ่อค้าจะรับซื้อส้มหล่นในราคาเพียงกิโลกรัมละ 1 บาท เท่านั้น ขณะที่ส้มเก็บจากต้นราคาประมาณกิโลกรัมละ 6 - 10 บาท แต่บางช่วงส้มออกมากจะทำให้ราคาตกอาจเหลือเพียงกิโลกรัมละ 4 บาทเท่านั้น ราคาส้มนี้ถ้ากิโลกรัมละ 5 - 6 บาท พออยู่ได้ แต่ถ้ากิโลกรัมละ 7 บาทขึ้นไปจัดว่าเป็นราคาดี

หลังจากเก็บเกี่ยวผลเดือนธันวาคมแล้ว จะนำดินไปเช็คที่กองกลีกรมเคมี บางเขน เพื่อจะมาปรับปรุงช่วงที่ 2 คือ ช่วงเดือนมิถุนายน โดยมากมักจะรู้ผลการเช็คเดือนกุมภาพันธ์ แล้วมาปรับปรุงในเดือนมิถุนายน ซึ่งเป็นช่วงต้นฤดูฝน ใช้น้ำปุ๋ยคอกปรับปรุงดินก่อน พอ 7 วันใส่ปุ๋ยเคมีหรือปูนขาว

การขนส่งส้มไปขายนั้น สมัยก่อนจะส่งไปมหานาคทางเรือโดยไปทางคลองทาวคะนองออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยา แล้วเข้าคลองผดุงกรุงเกษมหน้าวัดหัวลำโพง ไปถึงสี่แยกมหานาคเลย ปัจจุบันการขนส่งส้มจะต้องทำโดยขนถ่ายส้มขึ้นจากเรือไปต่อรถที่ทำถ่ายรถ หน้าวัดพุทธบูชา ซึ่งเป็นที่ตั้งของสหกรณ์การเกษตร เขตราชบุรีบูรณะด้วย ส้มทั้งหมดที่มาจากบางมด เขตบางขุนเทียน และเขตราชบุรีบูรณะต้องมาลงรถที่ทำนี้ทั้งหมด ซึ่งทำให้ต้องเสียค่าขนส่งเพิ่มขึ้นอีกถึงกิโลกรัมละ 1 บาท เพราะต้องถ่ายจากเรือขึ้นรถ ปัจจุบันเขตบางขุนเทียนมีโครงการจะทำท่าขนส่งส้มขึ้นที่วัดนางรม เพื่อให้การขนส่งส้มไปขายตลาดสะดวกยิ่งขึ้น

ปัจจุบันมีการนำพันธุ์ส้มเขียวหวานบางมดไปปลูกที่รังสิตและพระประแดงกันบ้างแล้ว การทำสวนส้มที่รังสิตจะไปหนักเรื่องปุ๋ยเพราะดินเปรี้ยว ต้องใส่ปุ๋ยมากกว่า แต่แรงงานถูกกว่าในเขตบางขุนเทียน และผลผลิตจะได้เร็วกว่าและปริมาณมากกว่าเพราะเป็นดินใหม่ ต้นส้มเริ่มปลูกประมาณ 2 ปีครึ่งก็เริ่มให้ผลแล้ว เนื่องจากอากาศดีกว่า และน้ำไม่เสีย จึงทำให้ส้มโตเร็ว ขนาดของต้นส้มจะใหญ่กว่าของบางมดมาก ส้มเมื่อรอให้แก่เต็มที่แล้วจะมีรสชาติหย่อนกว่าส้มบางมดเล็กน้อยเท่านั้น และขายได้ในราคาเท่ากัน

ส่วนสวนส้มที่พระประแดงนั้น อาจกล่าวได้ว่า ปลูกไม่ได้ผลดี เนื่องจากมีปัญหาเรื่องน้ำเน่า ส้มที่ออกผลมาจะมีขานแข็ง เปลือกหนาและไม่หวาน นอกจากนี้ยังขายได้ในราคาต่ำกว่า คือ กิโลกรัมละ 6 บาท ในขณะที่ส้มบางมดขายในราคากิโลกรัมละ 10 บาท ปัจจุบันที่พระประแดงมีเนื้อที่ทดลองปลูกส้มประมาณ 600 ไร่ รวมเป็นจำนวน 35 ครอบครัว

การทำสวนส้มนี้จะทำให้ดินที่เค็มจัดลง เพราะมีการขุดน้ำและยกเป็นคันดินสูงพ้นจากการเซาะของน้ำเค็ม นอกจากนี้ยังมีการทำท่อนบไม่ให้น้ำเค็มเข้าสวนด้วย โดยวิธีการดังกล่าว ดินก็จะจัดลงทุกที¹

การทำวังกุ้ง

ข้อมูลต่อไปนี้ ได้จากการสนทนากับเจ้าอาวาสวัดธรรมคุณาราม หรือชื่อใหม่่ว่า วัดธรรมรงค์ทรงवास ซึ่งตั้งอยู่ที่แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน

เขตบางขุนเทียนมีเกษตรกรซึ่งประกอบอาชีพในการเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง ปู ปลากระพง ปลาหมอเทศ และทำประมงน้ำกร่อยในพื้นที่ซึ่งอยู่ติดทะเล คือ ในแขวงท่าข้าม และแขวงแสมดำบางส่วน

สมัยก่อนแถบนี้ทำนาเกลือกันมาก แต่ปัจจุบันเปลี่ยนมาทำวังกุ้ง ปลา กุ้งเกือบหมดแล้ว เนื่องจากรายได้ดีกว่ากันมาก เกษตรกรรายเล็กจะมีที่ดิน 30 ไร่ขึ้นไป ถ้าเป็นรายใหญ่จะมีมากกว่า 100 ไร่ขึ้นไป เกษตรกรรายเล็ก ๆ นี้จะมีรายได้ประมาณวันละ 300 - 400 บาท เด็ก ๆ จับกุ้ง หอย ปู ปลา ขายเองได้วันละประมาณ 100 กว่าบาท ส่วนเกษตรกรรายใหญ่ ๆ มีรายได้มากปีละหลายแสนบาทขึ้นไป การเลี้ยงปลาก็มีมากแถววัดหัวกระบือ วัดบางกระดี่ลงไปเป็นบ่อปลาแทบทั้งหมด แต่แถบวัดใหม่บัวผัน คลองรางโพธิ์ วัดพุทธบูชา จะเป็นสวนส้มทั้งหมด

เกษตรกรทุกบ้านจะมีเรือหางยาวของตนเอง เนื่องจากมีการคมนาคมเพียงทางเดียว คือ ทางน้ำ ชาวบ้านส่วนมากจะไปซื้อข้าวของเครื่องใช้และอาหารที่วัดไทรหรือปากน้ำ และมีเรือโดยสารวิ่งเข้าออกโดยเรือขาเข้าถึง 16.30 น. ก็หมด ส่วนเรือที่ออกจะมีถึง 10.00 น.ก็หมดเช่นกัน ถนนที่อยู่ใกล้ที่สุดคือ ถนนวัดหัวกระบือ²

ในแขวงท่าข้ามนี้ ส่วนที่อยู่ติดทะเลจะเป็นที่อับลม และเป็นที่ยายเลนกันอ่าวไม่ถูกลมเลย ดังนั้นจึงมีกุ้ง หอย ปู ปลาต่าง ๆ มาอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์มาก ครอบครัวแต่ละครอบครัวจะมีรายได้โดยเฉลี่ยปีหนึ่งไม่ต่ำกว่า 2 - 3 แสนบาท และ

¹ สัมภาษณ์, นายบุญรอด แต่งแสงสว่าง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 10 แขวงบางมด เขตบางขุนเทียน เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2525.

² สัมภาษณ์, เจ้าอาวาสวัดธรรมรงค์ทรงवास เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2525.

จะใช้จ่ายกันอย่างค่อนข้างจะหุ้มเฟือย ทุก ๆ 3 เดือน เกษตรกรซึ่งทำรังกุ้งจะรุกรัง กินได้รายได้เป็นแสนบาท บางที่ซึ่งมีที่ดินมาก ๆ จะมีรายได้ถึงล้านบาท ในตอนเช้า จะมีเรือมารับซื้อกุ้งจากปากน้ำทุกวัน ชาวบ้านมีรายได้มาก มีความเป็นอยู่ดีกินดี จึงไม่ค่อยสนใจเรื่องการพัฒนาท้องถิ่น สำหรับทางโรงเรียนพิทยาลงกรณ์เอง ก็ทำรังกุ้ง ด้วย เพื่อนำเงินมาพัฒนาโรงเรียน ตัวโรงเรียนอยู่ห่างจากทะเลเพียง 3 กิโลเมตร เท่านั้น ปัญหาที่สำคัญที่สุดคือ การคมนาคมขนส่งไม่สะดวก มีทางเรือทางเดียวเท่านั้น นอกจากนี้ก็มีปัญหาเรื่องน้ำจืด น้ำบาดาลก็มีการขุดเจาะดู ปรากฏว่าเค็ม ชาวบ้าน ต้องร่อนน้ำฝนเก็บไว้ใช้ และซื้อน้ำจืดซึ่งมีคนนำมาขายในราคาเป็นละ 1.50 บาท¹

ในปัจจุบันนี้ นาเกลือเหลืออยู่เพียงรายเดียวเท่านั้นในเนื้อที่ 4 - 5 ไร่ และ กำลังจะเปลี่ยนมาทำรังกุ้งแทน ที่ดินแถบนี้ส่วนมากเป็นของกรมส่งเสริมสหกรณ์นิคม กอง สหกรณ์นิคม ซึ่งขึ้นอยู่กับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีทั้งหมดประมาณ 2 หมื่นกว่าไร่ โดยมีพระราชบัญญัติจัดสรรที่ดินเพื่อการครองชีพ คนละไม่เกิน 50 ไร่ มีสมาชิกทั้งหมด 975 คน

การทำรังกุ้งนั้น ทำโดยการปรับที่ดินและขุดคลองกว้าง 2 เมตร ลึก 1 เมตร รอบที่ดินซึ่งมักจะทำเป็นแปลง ๆ ละประมาณ 1 ไร่ ไม่มีกำหนดแน่นอน จากนั้นก็สร้างประตูน้ำทางด้านหน้า 1 ประตู ทางปลายที่ 1 ประตู พอน้ำทะเลขึ้นก็จะระบายน้ำเข้าโดยเปิดให้น้ำเข้าวันละ 3 ชั่วโมง พอน้ำลดจะปิดประตู ทำเช่นนี้ทุกวัน เป็นระยะเวลาประมาณ 2 เดือน นอกจากนี้ก็มีการใช้เครื่องดันน้ำให้น้ำจากทะเลเข้า ไบซังไว้ในรังกุ้งให้เชื้อกุ้งเจริญเติบโตตามธรรมชาติ และเอาอวนกันตรงประตูน้ำไว้ เพื่อป้องกันไม่ให้ลูกกุ้งที่อยู่ในรังจนโตแล้ว ว่ายทวนน้ำออกไปได้ ส่วนตรงทางออกก็มีตะแกรงกันตรงประตูน้ำเพื่อไม่ให้กุ้งหนีออกไปได้ การชั่งน้ำนั้น น้ำจะสูงจากพื้น ประมาณ 50 เซนติเมตร ถ้าน้ำตื้นจะทำให้ น้ำร้อน กุ้งจะตายมาก ประมาณ 2 เดือนกุ้งจะโตประมาณเท่านี้ก็พอ วิธีดูว่ากุ้งโตพอจะจับขายหรือยังก็ทำโดยเอาไม้กรีด ในน้ำดู กุ้งจะกระโดดขึ้นมาให้เห็นหรืออีกวิธีหนึ่งก็คือ เอาคนลงไปเดินลุยดูว่ากุ้งตัวโต หรือยัง การเลี้ยงกุ้งอีกวิธีหนึ่งคือ การเลี้ยงกุ้งแบบพัฒนา ทำโดยการปล่อยกุ้งลงไป ในรัง 1 ไร่/20,000 ตัว ให้อาหารวันละ 1 ครั้ง ถ้าโตเกือบจะขายได้ให้วันละ

¹ สมภาษณ์, ครูใหญ่โรงเรียนพิทยาลงกรณ์ เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2525.

2 ครั้ง ประมาณ 3 เดือน ถ้าเป็นกุ้งกุลาดำจะโตประมาณ 10 ตัว/1 กิโลกรัม ราคาขายกิโลกรัมละ 200 บาท ถ้าเป็นกุ้งแชบ๊วยตัวขนาดย่อมลงมาเล็กน้อย ราคาขายกิโลกรัมละ 170 - 180 บาท

โดยปกติแล้ว อาหารกุ้งจะได้จากธรรมชาติ คือ เป็นไรแดง ไรตามน้ำ ตัวเล็ก ๆ อาหารบนดินและชี้แตก คือ เมื่อดินถูกความร้อนมาก ๆ จะลอยตัวขึ้นมาเป็นอาหารกุ้ง นอกจากนี้ก็จะมีการให้อาหารเสริมแก่กุ้งเป็นอาหารสำเร็จ ทำโดยใช้ปลาเปิดมาป่นแล้วคั่วให้ละเอียดผสมกับวิตามินและแร่ ราคาประมาณ 6 บาท/กิโลกรัม การให้อาหารกุ้งจะให้ เป็นจุด ๆ เพราะถ้าอาหารเหลือตกตะกอนจะทำให้หน้าเสีย กุ้งจะตาย

สำหรับต้นทุนในการทำรังกุ้งก็มีการว่าจ้างขุดคลองรอบ ๆ ที่สำหรับเลี้ยงกุ้ง โดยคิดค่าแรงต่อ 1 เส้น (40 เมตร) เท่ากับ 500 บาท และสร้างประตูน้ำมาตรฐานราคาประมาณประตูละ 30,000 - 40,000 บาท และซื้อเครื่องต้นน้ำราคาไม่ต่ำกว่า 80,000 บาทต่อ 1 ตัว แล้วแต่กำลังแรงของเครื่อง ถ้ามีที่มากก็ต้องเพิ่มกำลังแรงของเครื่อง เครื่องต้นน้ำราคาที่มี 4 ลูบ ใช้สำหรับเนื้อที่ประมาณ 90 - 100 ไร่

เวลาจับกุ้ง เกษตรกรจะใช้ลอบและจุดตะเคียงไว้ใกล้ ๆ กุ้งมีนิสัยชอบเล่นไฟก็จะกระโดดเข้าไปในลอบเอง หรืออาจจะใช้อวนจับก็ได้ แต่ถ้าใช้อวนจับ ตัวใหญ่หรือตัวเล็กจะจับได้หมด กุ้งจะหมดเร็ว การจับโดยใช้ลอบนั้นจะได้แต่กุ้งใหญ่ เพราะกุ้งต้องตัวใหญ่พอสมควรจึงจะมีแรงกระโดดเข้าลอบได้ อีกวิธีหนึ่งคือ การสูบน้ำออกจากรังกุ้งให้หมด ซึ่งชาวบ้านเรียกว่ารุกรัง และจับกุ้งไปขาย หลังจากนั้นก็ต้องลอกเลนใหม่และฝังแดดให้แห้ง จากนั้นก็ปล่อยน้ำเข้าไปล้าง ลูบน้ำออกและฝังให้ดินแห้งระยะหนึ่งแล้วจึง เริ่มสูบน้ำทะเลเข้ามาขังใหม่

ราคาของกุ้งนั้นคิดตามขนาด กุ้งขนาด 50 - 60 ตัวต่อ 1 กิโลกรัม ราคาประมาณ 80 - 100 บาท ส่วนกุ้งขนาด 20 - 30 ตัว/1 กิโลกรัม ราคาประมาณ 170 - 180 บาท สำหรับรังกุ้ง แปลงจะได้กุ้งประมาณ 800 กิโลกรัม

ถ้ามีกุ้งมากก็จะได้ประมาณแปลงละ 1,000 กิโลกรัม กุ้งซึ่งมีอายุได้ 3-4 เดือนนั้นจะคัดโตประมาณ นิ้วหัวแม่มือ ซึ่งราคาซื้อขายกันในตลาดประมาณกิโลกรัมละ 100 บาท สำหรับราคาของพันธุ์กุ้ง นั้น ถ้าเป็นลูกกุ้งแขบ้วยตัวละ 10 สตางค์ ลูกกุ้งกุลาดำ ราคาตัวละ 30 สตางค์ พันธุ์กุ้งส่วน มากซื้อจากกรมประมง

รังกุ้งนี้ทำกันมาประมาณ 60 กว่าปีแล้ว แถบขึ้นไปจากทะเลเต็งมา เริ่มทำที่หลัง เมื่อ ประมาณ 3-8 ปีมานี้ เดิมทำนาเกลือ แต่แถบไกลจากทะเลนี้ผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่าทางปลายน้ำมาก เนื่องจากรังกุ้งที่อยู่ใกล้ทะเลจะกัก เชื้อกุ้งไว้ก่อน ทำให้เชื้อกุ้งที่เข้ามาข้างในมีจำนวนน้อย นอกจากนั้นน้ำก็ร่อยมาก คือมีความเค็มมาก เพราะน้ำไม่ถ่ายเท เข้าที่ดินซึ่งอยู่ปลายน้ำ ทำให้การ เลี้ยงกุ้งได้ผลไม่ดีเท่าที่ควร จึงต้องเลี้ยงปลากระพง และปลาหมอเทศด้วย ถ้ามีฝนตกจะดี เพราะ ทำให้น้ำไม่เค็มเกินไปและน้ำจะ เย็น กุ้งชอบ สำหรับกุ้งที่เลี้ยงก็มีอยู่ประมาณ 4 ชนิด คือ กุ้งกุลาดำ กุ้งแขบ้วย กุ้งเปลือกแข็ง และกุ้งข้างลาย

สำหรับการซื้อขายกุ้งนั้นมี 2 ประเภทคือ ประเภทแรกมีเรือมาซื้อถึงรังกุ้ง ประเภท ที่ 2 เอาเรือไปส่งที่ตลาด โดยไปทางคลองสรรพสามิต ไปส่งที่ปากน้ำ จังหวัดสมุทรปราการ หรือ ที่มหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร นอกจากนี้ก็มีไปส่งที่ท่าเรือแสมดำโดยไปทางคลองแสมดำ¹

การทำนา

การทำนาใน เขตบางขุนเทียนทำกันมากในแขวงบางบอนและแขวงแสมดำ เกษตรกร ส่วนใหญ่ทำนาดำ แต่ในปัจจุบันทางราชการได้พยายามส่งเสริมให้หันมาเปลี่ยนทำนาหว่านแทน เพราะการทำนาหว่านสามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตลงอย่างมาก การทำนาในเขตบางขุนเทียน ทำทั้งนาปีและนาปรัง แต่การทำนาปรังยังมีจำนวนน้อย เนื่องจากอุทกภัยต่างๆในปัจจุบันขึ้น เช่น ทำให้ขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูแล้ง

เมื่อเปรียบเทียบภาวะเศรษฐกิจของเกษตรกรเขตบางขุนเทียนทั้ง 3 ประเภท พบว่า การเลี้ยงกุ้งทำรายได้มากที่สุดคือประมาณไร่ละ 40,000 บาท การทำสวนส้มเขียวหวานทำรายได้ประมาณไร่ละ 11,703 บาท การทำนาทำรายได้ประมาณไร่ละ 2,000 บาท² ดังนั้น จะเห็นว่าการทำรังกุ้ง เป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้แก่ประชากรมากที่สุด รองลงมาคือการทำสวนส้มเขียวหวาน และอาชีพที่ทำรายได้ให้แก่เกษตรกรน้อยที่สุดในจำนวน 3 ประเภทคือการทำนา

¹ สัมภาษณ์ นายปัญญา ช่างเจริญ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 9 แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน เมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2525

² รายได้ของเกษตรกรเลี้ยงกุ้งและทำส้มเขียวหวาน เป็นผลจากการสัมภาษณ์ ส่วนรายได้ของชาวนามาจากข้อมูลของงานเกษตร เขตบางขุนเทียน

จากการศึกษาสภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมของ เกษตรกรบางขุนเทียน จะเห็นว่า เกษตรกรมีการดำรงชีวิตแบบสังคมชนบท ซึ่งมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ สุขสบายพอสมควร กล่าวคือ พืชผลที่ผลิตส่วนใหญ่จะขายส่งเนื่องจากผลิตเป็นจำนวนมาก โดยมีผู้มารับซื้อถึงแหล่งผลิต การซื้อสินค้าสำหรับบริโภคและอุปโภคในชีวิตประจำวัน ส่วนใหญ่ก็เป็นร้านแถวบ้าน หรือตลาดอื่น ๆ ภายในเขตบางขุนเทียนเอง แต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทำให้เกษตรกรประสบปัญหาต่าง ๆ ดังที่จะกล่าวต่อไป

ปัญหาของเกษตรกรในเขตบางขุนเทียน

ตารางที่ 65 ปัญหาในการประกอบการเกษตรของเกษตรกรใน
เขตบางขุนเทียน

ปัญหา	จำนวนปัญหา ¹	ร้อยละของจำนวน ครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง
น้ำเสีย	69	28.2
น้ำเค็ม	54	22.0
ศัตรูพืช	21	8.9
การคมนาคมขนส่งไม่สะดวก	47	19.2
มีปัญหาเรื่องโจรผู้ร้าย	28	11.4
อื่น ๆ	26	10.6
รวม	245	100.0

¹ ครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างอาจระบุปัญหาได้มากกว่า 1 ปัญหา มีปัญหาที่ได้รับ
การระบุทั้งสิ้น 245 ปัญหา จากกลุ่มตัวอย่าง 110 ครัวเรือน

จากแบบสอบถามข้อนี้เป็นการชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่เกษตรกรประสบอยู่แต่ละครัวเรือน อาจจะมีปัญหามากกว่า 1 ข้อ ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้ว ครัวเรือนเกษตรกรบางขุนเทียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างต่างมีปัญหา 2 ข้อขึ้นไป จากปัญหาใหญ่ ๆ 5 กลุ่ม ดังมีรายละเอียดดังนี้คือ

ปัญหาเรื่องน้ำเสีย เป็นปัญหาสำคัญของเกษตรกรในเขตบางขุนเทียนทุกวันนี้ โดยมีเกษตรกรร้อยละ 28.2 กำลังประสบความเดือดร้อนดังกล่าว เนื่องจากในปัจจุบันจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในเขตบางขุนเทียนได้เพิ่มขึ้นมาก โรงงานอุตสาหกรรมเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องน้ำเสีย น้ำเน่า และสารพิษซึ่งปล่อยลงสู่น้ำลำคลองต่าง ๆ เป็นอันตรายต่อการเจริญเติบโตของพืชผลและกุ้ง หอย ปู ปลา เป็นอย่างยิ่ง โดยที่สภาพทางภูมิศาสตร์ของเขตบางขุนเทียนมีลำคลองต่าง ๆ เป็นจำนวนมากคือ ประมาณ 150 คลอง เกษตรกรและผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ ต้องใช้น้ำในลำคลองเพื่อประกอบอาชีพ การคมนาคมขนส่ง และใช้ในชีวิตประจำวันด้วย เนื่องจากกิจการทางด้านประปาของเขตยังไม่ครอบคลุมทั้งพื้นที่ มีเพียงกิจการการประปาของการประปานครหลวงดำเนินการอยู่เพียงบางส่วนเท่านั้น ประชาชนต้องใช้น้ำในลำคลองต่าง ๆ เพื่อการอุปโภค ดังนั้น การที่มีปัญหาเรื่องน้ำเสีย น้ำเน่าต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อประชาชนเป็นอย่างมาก

จากการสำรวจคุณภาพน้ำในคลองกรุงเทพฯ 37 คลอง โดย Japan International Cooperation Agency¹ ในปี 2524 ได้รายงานว่าลำคลองในเขตบางขุนเทียนคือ คลองบางขุนเทียน มีค่า Desolved oxygen (DO) ต่ำกว่า ในขณะที่น้ำซึ่งมีคุณภาพปานกลางควรจะอยู่ระหว่าง 1 - 2 และน้ำที่ดีควรมีคุณภาพเกิน ขึ้นไป นอกจากนี้ ยังมีค่า Coliform เท่ากับหรือมากกว่า 10^6 ซึ่งน้ำที่

¹ Japan International Cooperation Agency Draft Final Report For Master Plan of Bangkok Sewerage System Project in Thailand Volume II. Master Plan Report, May 1981. p. 75-76.

ที่มีคุณภาพดีควรจะมีค่า Coliform น้อยกว่า 10^3 หรือน้ำที่มีคุณภาพปานกลางควรมีค่า Coliform เท่ากับ $10^4 - 10^5$ และคลองดาวคนองถึงแม้ว่าค่า Coliform จะสูงคือ ต่ำกว่า 10^3 แต่ค่า Bio-Oxygen Demand (BOD) อยู่ในระดับปานกลางคือ 10 - 30 ในขณะที่น้ำที่ดีควรมีค่า BOD ต่ำกว่า 5 ดังนั้น คลองดาวคนองจึงจัดอยู่ในระดับไม่ดีนัก¹

2. ปัญหาเรื่องน้ำเค็ม เป็นปัญหาที่รองลงมาจากปัญหาเรื่องน้ำเสีย เนื่องจากเขตบางขุนเทียนมีพื้นที่ติดทะเล จึงได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเลไหลเข้ามาในพื้นที่ทางคลองสนามชัย คลองบางมด คลองบางขุนเทียน และคลองบางบอน โดยไหลเข้าทางคลองดาวคนอง คลองบางหลวง และคลองมอญ ทำให้พืชผลและนาได้รับความเสียหาย โดยเฉพาะในฤดูแล้ง น้ำทะเลจะหนุนสูงเพราะปริมาณน้ำจืดมีน้อย

3. ศัตรูพืช ปัญหาเรื่องศัตรูพืชนี้เป็นปัญหาของเกษตรกรทั้งทำนา และทำสวน ประมาณร้อยละ 8.6 ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาอันเนื่องมาจากศัตรูพืชรบกวนในบางปีที่มีศัตรูพืชระบาดมาก เกษตรกรต้องสิ้นเปลืองยาเคมีสำหรับปราบศัตรูพืชเป็นจำนวนมาก เนื่องจากยาปราบศัตรูพืชมีราคาสูง จึงทำให้ต้นทุนการผลิตสูงตามไปด้วย

¹ Japan International Cooperation Agency ได้ให้ความหมายค่าของคุณภาพน้ำจาก A - E ดังนี้

	ค่า DO	ค่า BOD	ค่า Coliform
A =	5	5	10^3
B =	2 - 5	5 - 10	$10^3 - 10^4$
C =	1 - 2	10 - 30	$10^4 - 10^5$
D =	0.5 - 1	30 - 60	$10^5 - 10^6$
E =	0.5	60	10^6

4. การคมนาคมขนส่งไม่สะดวก ในปัจจุบันการคมนาคมขนส่งยังไม่สะดวกมากนัก เนื่องจากมีถนนตัดผ่านน้อย เมื่อเทียบสัดส่วนพื้นที่ถนนกับพื้นที่เขตบางขุนเทียนแล้ว คิดเป็นพื้นที่ผิวจราจรเพียงร้อยละ 0.33 เท่านั้น ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 3 โดยเฉพาะในแขวงท่าข้ามนั้นยังไม่มีถนนตัดผ่าน การคมนาคมขนส่งจะต้องต้องใช้การคมนาคมทางน้ำเท่านั้น นอกจากนี้ ถนนส่วนใหญ่มีลักษณะผิวจราจรไม่ได้มาตรฐาน ทำให้การเดินทางติดขัดไม่สะดวกนัก

5. ปัญหาเรื่องโจรผู้ร้าย จากการสอบถามดูปรากฏว่า ในอดีตปัญหาโจรผู้ร้ายมีน้อยมากหรือไม่มีเลย โดยเกษตรกรระบุว่าปัญหาเรื่องโจรผู้ร้ายนี้ตามโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามา คนในท้องถิ่นเองไม่มีปัญหาเรื่องนี้มากนัก

6. ปัญหาอื่น ๆ เป็นปัญหาปลีกย่อย นอกเหนือจากที่กล่าวมา เช่น ปัญหาเรื่องสาธารณูปโภค เรื่องยาเคมี ปุ๋ย และน้ำมันเชื้อเพลิงมีราคาสูง ราคาสผลผลิตต่ำ เป็นต้น จึงเป็นเหตุผลหนึ่งซึ่งทำให้มีการล้มเลิกเพิ่มเติมนอีก ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการศึกษาถึงสภาพโดยทั่วไปและข้อมูลหลายประการของ เขตบาง
ขุนเทียน พบว่า เกษตรกรรมในเขตบางขุนเทียนแบ่งออกเป็นหลายประเภท
โดยมีประเภทใหญ่ ๆ 3 ประเภทคือ การทำนา การทำสวน และการเลี้ยง
สัตว์น้ำ ซึ่ง เกษตรกรรมแต่ละประเภทก็มีลักษณะเฉพาะตัว และมีปัญหาของตนเอง
แตกต่างจากเกษตรกรรม ชนิดอื่น ๆ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำมาสู่ปัญหาความขัด
แย้งกันของแต่ละกลุ่ม นอกเหนือจากปัญหาของเกษตรกรอันเนื่องมาจากการขยายตัว
ของพื้นที่เมือง ดังนั้น จึงได้สัมภาษณ์เกษตรกรและผู้นำกลุ่มเกษตรกรจากกลุ่มต่าง ๆ
ซึ่งมีอยู่จำนวน 6 กลุ่มด้วยกันในเขตบางขุนเทียน คือ .

1. กลุ่มเกษตรกรทำนาแสมดำ
2. กลุ่มเกษตรกรทำนาบางบอน
3. กลุ่มเกษตรกรทำสวนบางบอน
4. กลุ่มเกษตรกรทำสวนทำข้าม
5. กลุ่มเกษตรกรทำสวนบางมด
6. กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์น้ำทำข้าม

ส่วนเกษตรกรในแขวงอื่น ๆ นอกเหนือจากนี้คือ แขวงจอมทอง และ แขวง
บางขุนเทียนนั้น ถึงแม้ว่าจะไม่ได้รวมกลุ่มกันในแขวงของตัวเอง แต่ก็ได้เข้าร่วมกับ
กลุ่มเกษตรกรในแขวงอื่น ๆ ด้วย โดยรวมอยู่ในกลุ่มเกษตรกรทำนา และกลุ่มเกษตร
กรทำสวน ส่วนผู้เลี้ยงสัตว์น้ำนั้น อยู่ในแขวงทำข้ามทั้งหมด

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มต่าง ๆ 6 กลุ่มดังกล่าว สามารถจะสรุป
ปัญหา ซึ่งเกษตรกรประสบอยู่ดังนี้คือ

ปัญหาของกลุ่มเกษตรกรทำนา

การประกอบอาชีพทางทำนานั้นทำกันมากบริเวณแขวงบางบอนและแสมดำ

ก. กลุ่มเกษตรกรรทำนาแสมดำ¹

1. ปัญหาเรื่องน้ำเสีย โดยมากเกิดขึ้นจากโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ
2. กลุ่มเกษตรกรรทำนาแสมดำ มีปัญหาเรื่องขาดแคลนน้ำ เพราะพื้นที่แถวนี้อยู่ทางปลายน้ำ น้ำจะขาดในฤดูการทำนาปรัง คือ การทำนาในฤดูแล้ง จะขาดแคลนน้ำในการทำเกษตรกรรมทุกปี สาเหตุเนื่องมาจากคลองส่งน้ำขึ้นเขิน
3. ปัญหาเรื่องน้ำเค็ม บางปีน้ำทะเลหนุนสูง ทำให้น้ำเค็มไหลเข้าไปในลำคลองต่าง ๆ พืชผลเสียหาย
4. ปัญหาเรื่องน้ำท่วม จะเกิดเฉพาะในฤดูฝนบางปี ทำให้พืชผลเสียหาย
5. ปัญหาเรื่องแมลงรบกวน ทำให้เกิดโรคระบาดต่อพืชผล เกษตรกรต้องเสียเงินซื้อยาฆ่าแมลง เป็นจำนวนมาก
6. ปัญหาเรื่องที่ทำกิน นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญในเวลานี้ เนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกได้ถูกนำมาจัดสรรทำหมู่บ้านจัดสรรกันมาก ทำให้พื้นที่สำหรับเพาะปลูกลดลง
7. ปัญหาเรื่องหนูซึ่งมีอยู่ชุกชุม ทำให้พืชผลเสียหาย
8. ปัญหาด้านตลาด ราคาพืชผลจะถูกพ่อค้าคนกลางกำหนดราคาขายตามใจชอบ เนื่องจากทางราชการไม่สามารถควบคุมราคาได้

ข. กลุ่มเกษตรกรรทำนาบางบอน²

1. ปัญหาเรื่องน้ำไม่เพียงพอ เนื่องจากมีแหล่งน้ำน้อย ไม่เพียงพอในการเพาะปลูก โดยเฉพาะในฤดูแล้ง เนื่องจากลำคลอง

¹ สัมภาษณ์ นายอ่อน จันทรชาวนา ประธานกลุ่มเกษตรกรรทำนาแสมดำ เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2525.

² สัมภาษณ์ นายทวี รักท้วม สมาชิกกลุ่มเกษตรกรรทำนาบางบอน เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2525.

ดินเขิน ทำให้หน้าไหลไม่สะดวก คลองต่าง ๆ ไม่สามารถ
เก็บกักน้ำได้ตามปกติ จึงทำให้น้ำแห้งขอดไม่เพียงพอต่อการ
ทำนา และทำสวน

2. ปัญหาเรื่องน้ำเค็ม ทำให้การเพาะปลูกไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร
3. ปัญหาด้านตลาด เช่นเดียวกับกลุ่มเกษตรกรทำนาแสมดำ
4. ปัญหาเรื่องโรงสีข้าว เกษตรกรไม่มีโรงสีข้าวของตนเอง
ต้องไปจ้างโรงสีข้าวของคนอื่น ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่าย
เพิ่มขึ้น
5. ปัญหาเรื่องน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม คล้ายคลึงกับ
กลุ่มเกษตรกรทำนาแสมดำ
6. ปัญหาเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของที่ดินน้อยลงทุกปี เนื่องจาก
เกษตรกรไม่ค่อยปลูกพืชหมุนเวียน
7. ปัญหาเรื่องเงินทุน เช่น การจัดหาเงินทุนมาหมุนเวียนและ
ซื้อปุ๋ย ซื้อยาปราบศัตรูพืช สิ่งเหล่านี้ต้องพึ่งนายทุนเสมอ

ปัญหาของกลุ่มเกษตรกรทำสวน¹

เนื่องจากกลุ่มเกษตรกร 2 กลุ่มนี้ สมาชิกทำสวนส้มเขียวหวานเป็นส่วนใหญ่
เหมือนกัน ดังนั้นปัญหาต่าง ๆ จึงคล้ายคลึงกันมาก

1. ปัญหาที่สำคัญที่สุดสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวาน คือ เรื่องตลาด
เนื่องจากถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง ถึงแม้ว่าสหกรณ์การเกษตรสวนส้ม
บางมดจำกัด จะมีร้านค้าของตนเองที่ปากคลองตลาด หรือการที่เขตบางขุนเทียน จัด

¹ สัมภาษณ์ นายบุญรอด แสงแสงส่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 10 แขวงบางมด
เขตบางขุนเทียน เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2525, สัมภาษณ์ นายยิ้ม จัยมูล
สมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำสวนท่าข้าม และ นายประทุม แซ่มซ้อย สมาชิกกลุ่มเกษตร
กรทำสวนบางบอน เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2525.

จัดตลาดนัดสถาบันเกษตรกรขึ้นที่หลักกิโลเมตรที่ 2 ริมถนนธนบุรี - ปากท่อ แล้วก็ตาม แต่เกษตรกรหลายรายก็ต้องขายผลผลิตโดยผ่านพ่อค้าคนกลาง ซึ่งในการซื้อขายส้มเขียวหวานนั้น พ่อค้าคนกลางจะเข้าไปรับซื้อถึงแหล่งผลิต คือ ในสวนส้ม วิธีการขายมี 2 วิธีคือ ขายโดยใช้หน่วยคิดเป็นลำเรือ เมื่อบรรทุกส้มเต็มลำเรือแล้วก็ใช้วิธีประมาณทั้งน้ำหนักและราคาส้มกันเอง หรือถ้าซื้อขายเป็นกิโล เกษตรกรจะต้องชั่งส้มด้วยอัตรา 1.2 กิโลกรัมต่อราคาส้มเพียง 1 กิโลกรัมเท่านั้น

2. ปัญหาเรื่องส้มเขียวหวานราคาตก เมื่อถึงฤดูกาลที่มีผลไม้ชนิดอื่น ๆ ออกมาก เช่น ฤดูมะม่วง ทุเรียน เงาะ มังคุด ลิ้นจี่ ลำไย น้อยหน่า เป็นต้น เนื่องจากผลไม้ดังกล่าวแต่ละปีจะออกผลเพียงครั้งเดียว แต่ส้มเขียวหวานจะออกผลตลอดปี ดังนั้น คนจะหันไปซื้อผลไม้ตามฤดูกาลกันมาก ทำให้ส้มราคาตกลงไปมาก

3. ปัญหาเรื่องน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม อาจแก้ไขได้โดยการทำท่อบกกันหรือสูบน้ำออก แต่ทำให้เสียค่าใช้จ่ายมากเป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิต

4. ปัญหาเรื่องยาเคมี ปุ๋ย และน้ำมันเชื้อเพลิงมีราคาสูง ปัจจุบันเกษตรกรได้รับความเดือดร้อนเนื่องจากยาเคมี ปุ๋ย และน้ำมันเชื้อเพลิงมีราคาสูงมาก ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงด้วย

5. ปัญหาทำนบป้องกันน้ำเค็มซ้ำชุด ทำนบป้องกันน้ำเค็มซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อพื้นที่เกษตร เขตบางขุนเทียน มีอยู่ 2 แห่ง ได้ก่อสร้างมานาน โดยก่อสร้างมาตั้งแต่สมัยที่มีชลประทานราชบุรี ปัจจุบันมีสภาพชำรุดทรุดโทรม ขาดการทำนุบำรุงรักษา ทำให้น้ำเค็มไหลบ่าเข้ามาทำลายพืชผลเสียหาย

6. ปัญหาเรื่องน้ำเค็ม ทำให้ไม่สามารถใช้น้ำจากลำคลองได้ และถ้า น้ำเค็มท่วม ต้นส้มจะตาย

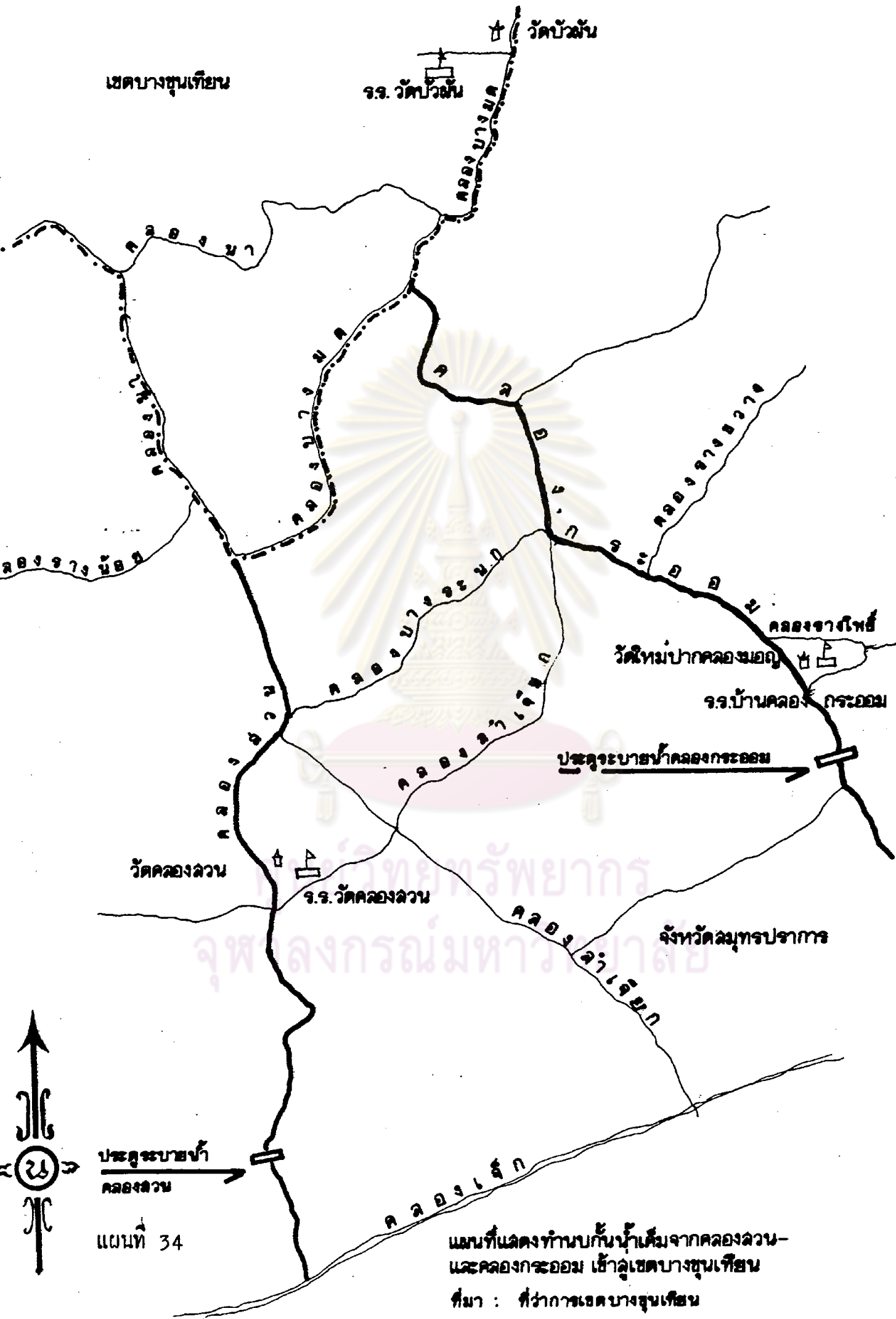
7. ปัญหาเรื่องการลงทุนเป็นระยะเวลานาน การทำสวนส้มเขียวหวานนั้น ระยะเวลาที่ต้นส้มจะให้ผลผลิตประมาณ 3 ปีล่วงมาแล้ว ซึ่งเป็นการลงทุนที่ต้องคอยผลเป็นระยะเวลานาน และต้นส้มมักจะให้ผลดีในระยะเวลาประมาณ 10 ปีแรกเท่านั้น

8. ปัญหาเรื่องพื้นที่เพาะปลูกลดน้อยลง เนื่องจากการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม และหมู่บ้านจัดสรรต่าง ๆ

9. ปัญหาความขัดแย้งระหว่างเกษตรกรทำสวน และเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์น้ำ เนื่องจากสภาพพื้นที่ของเขตบางขุนเทียนมีลำคลองจำนวนมาก โดยมีลำคลองเชื่อมระหว่างคลองต่าง ๆ ในเขตบางขุนเทียน และคลองที่เชื่อมกับทะเลที่อ่าวไทย คือ คลองสวน ซึ่งเชื่อมระหว่างอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ กับ แขวงบางมด และแขวงท่าข้าม ของเขตบางขุนเทียน นอกจากนั้น ยังมีคลองบางมดซึ่งติดต่อกับคลองกระออม ของจังหวัดสมุทรปราการด้วย (ดูแผนที่ 34) เนื่องจากคลองสวน และ คลองกระออมเป็นคลองที่เชื่อมติดต่อกับทะเล จึงมีอิทธิพลต่อน้ำในคลองต่าง ๆ ของเขตบางขุนเทียน ทำให้เกิดปัญหาเรื่องการระบายน้ำจืดลงสู่ทะเล และการสกัดกั้นน้ำเค็มไม่ให้ไหลเข้าคลองต่าง ๆ ของเกษตรกรที่ต้องใช้น้ำจืดในการทำสวนลัมกับ เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์น้ำ¹

¹ ในปี พ.ศ. 2514 สมาคมชลประทานราษฎร์จึงได้ร่วมกับจังหวัดสมุทรปราการ สร้างท่านบคอนกรีตถาวรขึ้นเพื่อกั้นน้ำที่คลองสวนและคลองกระออม โดยใช้งบประมาณเป็นเงิน 900,000 บาท เพื่อเป็นประโยชน์ในการเกษตรกรรม ในปัจจุบันนี้ ท่านบกั้นน้ำทั้งสองไม่ได้อยู่ในความดูแลของใครคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ คงมีแค่นายสมบุรณ์ สอนเสถียร รับจ้างเฝ้าท่านบคลองสวนเดือนละ 600 บาท และนายมัย สร้อยทองคำ ซึ่งรับจ้างเฝ้าท่านบคลองกระออมจากเงินค่าจ้างของนายวัฒนา รัชวาทेम สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสมุทรปราการเท่านั้น (นายสมควรรวิรัฐ "ประชากรและการประกอบอาชีพ" ใน งานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี เขตบางขุนเทียนกับกรุงเทพมหานคร 2525, หน้า 49-50) ส่วนการเปิดและปิดท่านบทั้งสองนั้นขึ้นอยู่กับคนเฝ้า

ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ เกษตรกรที่อาศัยอยู่ทางตอนบนของคลองกระออม และคลองสวน ซึ่งประกอบอาชีพทำสวนลัมเขียวหวานบางมด ไม่ต้องการให้น้ำทะเลขึ้นสูง เข้าถึงคลองบางมดและคลองต่าง ๆ จึงต้องการให้ปิดท่านบคลองสวนและคลองกระออมเมื่อมีน้ำทะเลหนุน และต้องการให้เปิดท่านบเพื่อระบายน้ำเสียหรือเวลามีน้ำท่วมมากให้ลงทะเลโดยเร็ว ตรงข้ามกับกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ทางตอนล่างของท่านบคลองกระออมและคลองสวน ซึ่งอยู่ติดทะเลไม่ต้องการให้เปิดท่านบ เพราะน้ำจืดหรือน้ำเสียต่าง ๆ จะถูกระบายลงทะเลโดยต้องผ่านพื้นที่ทำรังกุ้ง ปลาของตน เพราะจะทำให้สัตว์น้ำที่เลี้ยงไว้ตายหมด และท่านบทั้งสองจะเปิดหรือปิดนั้นขึ้นอยู่กับคนเฝ้าทั้งสอง แล้วแต่ว่ากลุ่มใดจะขอให้คนเฝ้าท่านบช่วงปิดหรือเปิดท่านบตามเวลาที่ตนต้องการ จึงมักจะมีเรื่องขัดแย้งกันอยู่เสมอ

เขตบางขุนเทียน

วัดบัวพัน
ร.ร. วัดบัวพัน

คลองบางมด

คลองบางมะกอก

คลองบางอ้อ

คลองบางไผ่

คลองรางน้อย

คลองบางอ้อม

วัดใหม่ปากคลองข่อย
ร.ร. บ้านคลองกระโจม

ประตูละบานน้ำคลองกระโจม

วัดคลองลาน
ร.ร. วัดคลองลาน

จังหวัดสมุทรปราการ

คลองลำเจียก

คลองเล็ก

ประตูละบานน้ำ
คลองลาน

แผนที่ 34

แผนที่แสดงท่อกันน้ำเดิมจากคลองลาน-
และคลองกระโจม เข้าสู่เขตบางขุนเทียน
ที่มา : ที่ว่าการเขตบางขุนเทียน

ปัญหาของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์น้ำทำขำ¹

1. ปัญหาเรื่องคูคลองตื้นเขิน คูคลองต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากนี้เป็นส่วนประกอบสำคัญในการประกอบอาชีพ เมื่อน้ำจากคลองต่าง ๆ ถ่ายเทไม่สะดวก จะทำให้น้ำที่ขังอยู่ในวังกึ่งเค็มจัด ทำให้กุ้งไม่เจริญเติบโตเท่าที่ควร นอกจากนี้ เกษตรกรที่อยู่ห่างไกลจากทะเลเข้ามาต้องอาศัยคูคลองต่าง ๆ ในการระบายน้ำเข้าวังกึ่ง ปลา หากลำคลองตื้นเขินจะทำให้ น้ำถ่ายเทไม่สะดวก เชื้อกุ้งจากทะเลจะเข้ามาได้น้อย รวมกับปัญหาเรื่องนาุ้งที่อยู่ใกล้ทะเลจะกัก เชื้อกุ้งไว้ก่อน ทำให้เชื้อเข้ามาข้างในน้อยลง ดังนั้น นาุ้งที่อยู่ใกล้ทะเลจะได้ผลผลิตไม่มากเท่าที่ควร

คูคลองดังกล่าว ส่วนใหญ่ตื้นเขิน น้ำแห้งถึงดินในฤดูแล้ง เป็นอุปสรรคต่อการคมนาคมขนส่งด้วย

2. ปัญหาเรื่องน้ำเสียจากยาฆ่าแมลง และน้ำเน่าจากหญ้าของเกษตรกร ทำสวนส้มที่ระบายลงสู่ลำคลองต่าง ๆ เป็นอันตรายต่อวังกึ่ง ปลา ของกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์น้ำ ซึ่งอยู่ทางปลายน้ำเป็นอย่างมาก

3. การทำวังกึ่ง ปลา ใช้ต้นทุนสูง และต้องใช้แรงงานจำนวนมาก การทำวังกึ่งต้องใช้เครื่องสูบน้ำและทำประตุน้ำสำหรับถ่ายเทน้ำจากทะเลเข้าวังกึ่ง ซึ่งใช้ต้นทุนสูงมาก เช่น ประตุน้ำมาตรฐานราคาประตูละประมาณ 130,000 บาท เครื่องสูบน้ำราคาประมาณเครื่องละ 80,000 บาท โดยเฉพาะค่าน้ำมันเชื้อเพลิงสูบน้ำทำให้ต้นทุนการผลิตสูง นอกจากนี้ยังต้องว่าจ้างแรงงานจำนวนมากมาทำการขุดลอกเลนในวังกึ่งทุกครั้งที่ทำกรปล่อยน้ำออกจากวัง เพื่อจับกุ้งไปขาย

¹ สัมภาษณ์ นาย เรือง บุญชิน ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์น้ำทำขำ เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2525 และ นายปัญญา ช่างเจริญ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 9 แขวงทำขำ เขตบางขุนเทียน เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2525.

4. ปัญหาเรื่องน้ำเสียซึ่งมาจากสาเหตุหลายประการ คือ น้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ น้ำเสียจากการผสมยาฆ่าแมลง และน้ำเน่าจากหญ้าของเกษตรกรทำสวนส้ม เป็นเหตุให้เกิดมลภาวะทำลายสัตว์น้ำต่าง ๆ ทำให้ผลผลิตลดลง นอกจากนี้ ยังทำให้มีปัญหาเรื่องเชื้อกุ้ง ปลา ตามธรรมชาติลดปริมาณลง เนื่องจากสภาวะแวดล้อมไม่ดีเหมือนสมัยก่อน จึงต้องเพิ่มพื้นที่ในการทำกินมากขึ้น

5. ปัญหาเรื่องตลาด ปัจจุบันจะมีพ่อค้าคนกลางไปรับซื้อกุ้ง ปลา ถึงแหล่งผลิต เนื่องจากเกษตรกรยังไม่มีตลาดที่จะขายส่ง และพ่อค้าคนกลางเป็นคนกำหนดราคากุ้งปลา ทำให้เกษตรกรขายผลผลิตได้ในราคาที่ต่ำ และไม่เป็นธรรม นอกจากนั้น ระยะทางจากแหล่งผลิตและตลาดก็ห่างไกลกันมาก การคมนาคมขนส่งไม่สะดวก มีเพียงทางน้ำทางเดียวเท่านั้น ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงมาก

6. ปัญหาเรื่องพันธุ์กุ้งหายาก ไม่เพียงพอต่อความต้องการพันธุ์กุ้งต้องเอามาจากจังหวัดระยองและสงขลา ราคาของลูกกุ้งแซบวัยตัวละ 10 สตางค์ และลูกกุ้งกุลาดำตัวละ 30 สตางค์

7. การขาดแคลนน้ำจืดสำหรับอุปโภคและบริโภค ต้องซื้อน้ำจืดมาใช้ในบ้านในราคาสูง คือ ปีละ 1.50 บาท ทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย

8. เกษตรกรซึ่งทำอาชีพเลี้ยงกุ้ง ปลา มักจะทำงานในเวลากลางคืน เช่น การจับกุ้งจากวัง¹ ไปขายนั้น จะเริ่มทำตั้งแต่ 20.00 น. จนถึงสว่าง ดังนั้น ในเวลากลางวันจะมีเวลาว่างมาก เกษตรกรมักใช้เวลาว่างให้สูญไปโดยเปล่าประโยชน์

¹ การทำนาทุ่ง ปลา ชาวบ้านเรียกว่า ทำวังกุ้ง วังปลา

ตารางที่ 66 แสดงปัญหาของกลุ่มเกษตรกรในเขตบางขุนเทียน

กลุ่ม เกษตรกร	ปัญหา													
	นางงรโปกงสิภาเป็น	ประบทสโปกงสิภาเป็น	น้ำท่วม	น้ำเค็ม	ขาดน้ำชลประทาน	น้ำท่วมขังตลอด	ขาดน้ำชลประทาน	ขาดน้ำชลประทาน	ขาดน้ำชลประทาน	ขาดน้ำชลประทาน	ขาดน้ำชลประทาน	ขาดน้ำชลประทาน	ขาดน้ำชลประทาน	ขาดน้ำชลประทาน
1. กลุ่ม เกษตรกรทำนาแสมคำ	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓			✓			
2. กลุ่ม เกษตรกรทำนาบางบอน	✓		✓		✓			✓	✓	✓			✓	
3. กลุ่ม เกษตรกรทำสวนบางบอน	✓		✓					✓			✓	✓	✓	✓
4. กลุ่ม เกษตรกรทำสวนทำข้าม	✓		✓					✓			✓	✓	✓	✓
5. กลุ่ม เกษตรกรทำสวนบางมด	✓		✓								✓	✓	✓	✓
6. กลุ่ม เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์น้ำทำข้าม	✓			✓	✓			✓					✓	✓

จะเห็นได้ว่า ปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรซึ่งเป็นผลกระทบโดยตรงจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเป็นเมืองคือ พื้นที่สำหรับประกอบอาชีพลดลง เนื่องจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมและหมู่บ้านจัดสรรต่าง ๆ มากขึ้น การเพิ่มจำนวนของหมู่บ้านจัดสรรและการจัดสรรที่ดินนี้ก็เนื่องจากความเจริญเติบโตของเมือง และจำนวนประชากรของกรุงเทพมหานครที่เพิ่มขึ้น ทำให้มีการซื้อที่ดินเพื่อจัดสรรและเก็งกำไรกันเป็นจำนวนมาก นักจัดสรรที่ดินส่วนใหญ่จะมีอำนาจซื้อสูงกว่าเกษตรกร จึงสามารถกว้านซื้อที่ดินได้จำนวนมาก ผลคือ ทำให้พื้นที่สำหรับเกษตรกรรมลดน้อยลงไป ส่วนปัญหาสำคัญที่ตามมาจากโรงงานอุตสาหกรรมคือ มลภาวะต่าง ๆ ที่ทำให้น้ำในลำคลองเน่าเสีย ลำคลองต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตประจำวันของเกษตรกร จึงก่อให้เกิดความเดือดร้อนอย่างยิ่ง นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดปัญหาสภาวะแวดล้อมเป็นพิษ ทำให้สัตว์น้ำต่าง ๆ ตามธรรมชาติ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา ลดจำนวนลงด้วย

ผลกระทบทางอ้อมจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินแบบเมืองในเขตบางขุนเทียน คือ การปรับตัวของเกษตรกรให้เข้ากับสภาพของเมืองที่เปลี่ยนไป เช่น ปัญหาเรื่องโจรผู้ร้ายมากขึ้นซึ่งในอดีตมีน้อยมาก ปัญหาเรื่องครั้น ผู้ล่องต่าง ๆ เสียงดังจากโรงงานอุตสาหกรรม รถยนต์ เป็นต้น นอกจากนี้ เกษตรกรเขตบางขุนเทียนส่วนใหญ่ มีการศึกษาในระดับต่ำ ปัจจุบันมีชีวิตที่สะดวกสบายพอสมควร เนื่องจากมีที่ดินเป็นทรัพย์สินเดิมอยู่แล้ว การประกอบอาชีพจึงไม่ต้องลงทุนอะไรมากนัก ดังนั้น การที่จะเปลี่ยนอาชีพจากภาคเกษตรมาเป็นภาคนอกเกษตร จึงเป็นสิ่งที่ยาก และรายได้จากการประกอบอาชีพใหม่มักจะลดน้อยลงกว่าเดิม ซึ่งตนเองมีความชำนาญ และมีทุนทรัพย์เดิมประกอบอยู่แล้ว ผลก็คือ เกษตรกรเหล่านี้จะมีคุณภาพของชีวิตที่ต่ำลง อาจกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตบางขุนเทียนจากชนบทมาเป็นเมืองนี้ จะส่งผลกระทบในลักษณะที่เป็นการสร้างปัญหาให้แก่เกษตรกร ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม อย่างไรก็ตาม เกษตรกรก็ยังไม่ต้องการเปลี่ยนอาชีพดังการสำรวจทัศนคติในตารางที่ 67

ส่วนปัญหาซึ่งไม่ได้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน และเป็นปัญหาซึ่ง
 ประสบกับเกษตรกรทั่วประเทศคือ การถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางในการ
 จำหน่ายผลผลิต ทำให้ขายพืชผลได้ในราคาต่ำ และการขาดแคลนเงินทุน นอก
 จากนี้ ก็มีปัญหาที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น น้ำเค็มที่ไหลย้อนไปตามลำคลอง ทำให้
 เกษตรกรไม่สามารถใช้น้ำเค็มได้ หรือน้ำท่วมซึ่งจะทำให้พื้นที่เกษตรกรรมเสียหาย
 ต้องเพิ่มภาระในการทำท่อนบ่อกันหรือสูบน้ำออก ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น
 ปัญหาทางด้านศัตรูพืช ทำลายพืชผลเสียหาย เป็นต้น

ตารางที่ 67 ทิศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับอาชีพ

ความต้องการ	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
ต้องการเปลี่ยนอาชีพ	3	2.7
ไม่ต้องการเปลี่ยนอาชีพ	107	97.3
รวม	110	100.0

จากตารางที่ 67 แสดงให้เห็นถึงทัศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับอาชีพที่ทำ
 อยู่ ถึงแม้ว่าเกษตรกรเกินครึ่งจะตอบว่า มีปัญหาเรื่องความยากจน และรายได้น้อย
 ไม่พอกับรายจ่าย แต่ก็มีเกษตรกรเพียงร้อยละ 2.7 เท่านั้น ที่ต้องการจะเปลี่ยน
 อาชีพ จากการสอบถามดูปรากฏว่า เนื่องจากอาชีพปัจจุบันที่ทำอยู่มีรายได้น้อยเกินไป
 จึงมีความต้องการจะเปลี่ยนอาชีพเป็นอย่างอื่น และเกษตรกรอีกร้อยละ 97.3 ตอบว่า
 ไม่ต้องการเปลี่ยนอาชีพ เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตบางขุนเทียนมาตั้งแต่
 เกิด จึงมีความผูกพันกับพื้นที่ที่ตนอยู่ อีกประการหนึ่ง การประกอบอาชีพเกษตรกรรม
 นั้น เป็นอาชีพที่ทำกันมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ นอกจากนี้ก็มีเหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ
 เกษตรกรมีทรัพย์สินเดิมอยู่แล้ว จึงไม่ต้องลงทุนมาก เหตุผลข้อสุดท้ายก็คือ เกษตรกร
 ส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย เกรงว่าจะไม่สามารถเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น ๆ ได้

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในระดับมหภาค (Macro Scale)

เมื่อพิจารณาในระดับมหภาคหรือระดับประเทศ การที่ความเป็นเมืองได้ขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตนครหลวงนั้น ทำให้สภาพของ เขตชานเมืองหรือ เขตต่อชนบทของกรุง เทพมหานครกำลังถูกรุกล้ำและกลายสภาพเป็นเมืองขึ้นทุกที ภาวะเช่นนี้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะ เขตบางขุนเทียนเท่านั้น แต่กำลังแผ่ขยายตัวอย่างรวดเร็วรอบ ๆ ชานเมืองของกรุง เทพมหานครทุกด้าน ครอบคลุมที่กฎหมายผัง เมืองยังไม่มีผลบังคับใช้ในทางปฏิบัติ ผลกระทบประการแรกที่สุดก็คือ พื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดของประเทศผืนหนึ่งกำลังจะหายไป เขตต่อชนบทรอบ ๆ เมืองนี้ เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งผลิตพืชพันธุ์ธัญญาหารมาเลี้ยงประชากรในเมือง ในปัจจุบันความผลัดกันจากเรื่องวิกฤตการณ์น้ำมัน (energy crisis) ทำให้ค่าขนส่งแพง เพราะฉะนั้น จะขนส่งพืชผัก ผลไม้จากที่ไกลเข้ามาเหมือนสมัยก่อนไม่ได้ เขตชานเมืองเหล่านี้จึงต้องเป็น protection zone กำหนดให้เป็นพื้นที่เกษตรกรรม และเป็นที่อยู่อาศัยเบาบางเท่านั้น จะขยายเมืองออกไปไกลมากไม่ได้ นโยบายที่ดีที่สุดในขณะนี้คือ ใช้การอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการพัฒนา

นอกจากนั้น ผลจากการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรในเมืองหลวง ทำให้เมืองขยายตัวออกไปอย่างไม่หยุดยั้ง มีการใช้ที่ดินเป็นที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรมมากขึ้น การที่มีผู้ทำธุรกิจในการจัดสรรที่ดินและหมู่บ้านจัดสรรต่าง ๆ ก็เป็นสาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ชุมชนใหม่ ๆ เกิดขึ้นรอบ ๆ นครหลวงฯ ปัญหาที่ตามมาคือ ความไม่เพียงพอของสาธารณูปโภคซึ่งรัฐยังไม่สามารถให้บริการที่จำเป็นได้อย่างทั่วถึงต่อชุมชนใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างไม่จบสิ้น ผลกระทบจากสิ่งเหล่านี้ เป็นปัญหาต่อเนื่องไปถึงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของกรุง เทพมหานครในปัจจุบัน

ที่ดินเป็นทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด หากปล่อยให้มีการใช้ที่ดินอย่างปราศจากการควบคุม (uncontrolled land use) จะทำให้ที่ดินซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมกับการเกษตรกรรม ต้องเปลี่ยนสภาพจากลักษณะธรรมชาติเดิม กลายเป็นสถานที่ปลูกสร้างต่าง ๆ (built-up area) สำหรับชีวิตคนเมือง พื้นที่สีเขียวถูกกลืนหายเข้าไปสู่ความเป็นเมืองมากขึ้นทุกวันจนเป็นที่น่าวิตก ถ้าปล่อยให้นครหลวงและเมืองใหญ่ต่าง ๆ ยังคงเติบโตไปตามยถากรรม (haphazard growth) ต่อไป ในไม่ช้าพื้นที่ธรรมชาติซึ่งอยู่ใกล้ที่สุด และเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดสำหรับประชากรในนครหลวงก็จะไม่เหลือมากพอที่จะรักษาคุณภาพของชีวิต (quality of life) ที่ดีได้

เมื่อความเป็นเมือง (urbanization) ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ราคาของที่ดินก็จะสูงขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงด้วย เจ้าของที่ดินซึ่งมิใช่เกษตรกรก็จะเป็นผู้ที่สามารถจะหากำไรจากที่ดินของตนได้มากกว่าการใช้เข้าทำการเกษตรกรรม เช่น จัดสรร ขายเป็นที่อยู่อาศัย ทำหมู่บ้านจัดสรรหรือขายให้กับผู้ประกอบการค้าหรืออุตสาหกรรม ทำให้เกษตรกรผู้เช่าเดิมสูญเสียโอกาสในการเช่าเพาะปลูก กลายเป็นผู้ไร้ที่ทำกิน ไร้ที่อยู่อาศัย เกิดเป็นปัญหาทางค่านสังคมซึ่งจำเป็นจะต้องวางมาตรการเพื่อให้เกษตรกรยังมีโอกาสที่จะประกอบอาชีพเดิมของตนได้ต่อไป ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ผู้ที่มีอำนาจซื้อสูงและมีความได้เปรียบทางเศรษฐกิจ อาจจะซื้อที่ดินทิ้งไว้เพื่อเก็งกำไร เพราะคาดว่าเมืองจะต้องขยายตัวมา ทำให้ที่ดินซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ถูกปล่อยไว้ให้รกร้างว่างเปล่า เป็นพื้นที่ที่มีได้ก่อให้เกิดคุณค่าทางเศรษฐกิจแต่อย่างใดทั้งสิ้น